

Leven van Sinte Clara

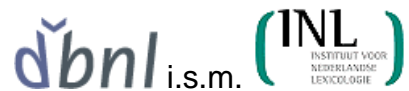
editie L. Jongen

bron

Leven van Sinte Clara. In: Instituut voor Nederlandse Lexicologie (samenstelling en redactie), *Cd-rom Middelnederlands*. Sdu Uitgevers/Standaard Uitgeverij, Den Haag/Antwerpen 1998.

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/_lev015ljon01_01/colofon.php

© 2012 dbnl

[Leven van Sinte Clara]

Hier begint die legende der glorioser maghet Sinte Clara ende van die bevelinghe ende lovinge haerre oerden ende die verspreyenghen der oerden ende van haer heilighe maechden

Ortus conclusus soror mea sponsa ortus conclusus fons signatus, etcetera: een besloten hof, een gheteykende fonteyn, mijn suster, mijn bruyt, dijn uutsendinghe hemelsche paradijs. Dese woerden bescrivet Salemoen in *Canticis Canticorum*. Al eest saeck dat dese voerscreven teghenoecht sijn ende ghesproken vander heiligher kercken ende vander glorioser Maget Mariën, nochtan soe mach mense oec spreken vander onbevleeter maghet ende heilige Clara ende oec van haer heilighe ende openbaer religi ende oerden. Dese maghet Clara, want sij boven allen uutvercoren Heere Jhesum Christum ghenomen tot eenen brudegoem ende Hij hevet weder omme sijn bruyt gecroent

metter cronen der ontsprekelijcker scoenheit hier boven inder ewicheit. Daer om die uutvercoren Heere Hem niet onverdienttelijc soe sprect Hij dese voerscreven woerden van Sijnder bruyt dien Hij int eynde der warelt vercoren heeft uut duysentden, als oft Hij seggen woude:

- "O, heilighe maghet Clara, Mijn suster, Mijn bruyt, dijn oerden is een besloten hof, want sij vruchtbaer. Ende du beste die gheteykende fonteyn inden hof, want die heerlijcke teykenen dijnre duechden ende die uutseyndinghen dijnre planten als dat paradijs metten vruchten der appelen. Soe bringhet ghij tot mi rijpe vruchten overmits u vochticheit ende groenheit ende heilighe voerganc."

¶ In desen hof soe wassen dese vruchten ende groeyen ende bloeyen ende sonder ophouden soe rijpen

sij ende sij sijn den lieven brudegoem Jhesum boven allen welriekende cruden seer bequaem ende sueten, want Hij spreket:

- "Ic bin neder gheclomen in mijnen hof om te siene die appelen der dalen."

Want die appelen Sijns lieven bruyts Clara ende haer vruchtbaer vruchten sijn Hem seer behaechlijc. Tot desen hof soe daelt neder die Heere dagelijcx ende besietse ende voetse. Ende op dat die bloemkijns - overmits geen sorchvoldicheit - en verdorven ende of en vallen, soe onthoutse die gheminde Heere overmits die tegenwoerdicheit sijnre geestelijcker vertroestingen. Ende desen hof en is niet tevergeefts gesloten, want sij en henget niet dat daer enighe sondige of scandelijcke dingen in gelaten worden. Ende sij en is niet alleen met een yseren gringel gesloten, mer oec van alle

waerlijcken ende besmettende geselscape is sij vremde. Ende sij es oec ombemuert met hogen mueren, dat es met aflaten ende vergiffenissen van sonden van bisscoppen, op datmen daer niet over climmen en sal ende met sulcken voersienicheit is sij oec ombepaelt met hoogen mast bomen, op dat sij niet lichtelijc metten winde der temptaciën becraftich en wort. Ende desen hof es die gheteykende fonteyne sonder of laten vloeyt vanden berch Libano. Want dese fonteyn is levendich ende sij gevet den dorsten na haer dat leven ende uut haer vloeyen veel vergaderinge van rievieren ende comen te samen in een water, dat es dat heilighe orden over alle die werelt vermeert ende verspreyt wort, in welken oerde soe veel costelijcke margrietten blincken. Ende oec dese hemelsche vrouwen gelijcken welriekede leliën. Soe leeren sij ende instruëren lichtelijc veel ongeleerde ende onwetende menschen. Ende alle droecheit des waerlijcken levens wech geworpen, maken sij alle die werelt vochtich

met haren heilighen leven. Ende overmits den brande der minnen, soe maken sij saecht ende bemorwen veel versteende herten van mannen ende vrouwen tot penitenciën ende totten dienste Gods.

¶ **Van Sinte Claren moeder Ortulana. Dat ander capittel**

Aan desen voergenoemden hof soe was die heilighe vrouwe Ortulana die wercster ende een snelle bewaerster, metten naem ende metten wercken seer salichlijck ende vruchtbaer. Welcke vrouwe seer edel was van gheslachte, mer veel eeldere inder heilicheit, want als een goede boem heeft sij gebaert die geteykende fonteyne ende een rechtverdighe ende salige vrucht als Claren in deser werelt, die nu alder claerste blinct inden hemel.

Ortulana, die vleeschelijcke moeder van dit overscoen kint, was van edelen gheslachte van Assise geboren, ende haer man was een edel ridder ende oec haer beyden broeders. Ende hier

inder tijt waren sij overvloedich van aertschen rijcdomme, mer Ortulana - dat veel beeter was - was altijt sorchvoldich om rijck te worden in duechden, in geestelijke vruchten ende om dat oncruyt uut haren hof te plucken. Al was sij gebonden inder echt, ende oeck sorge te dragen voer haer huysgesinne ende oec om die noetorsticheit des huys te besorghen, nochtans soe was sij na haer vermogen becommert met godlijcken diensten ende wrochte die wercken der bermherticheit, want sij begeerde nae alle haerre cracht die sonden uut te doen ende dat saet der duechden in haer ende ander menschen te planten ende te vermeerderen. Ende dicwile ginc sij te kercken om haer gebet te spreken; ende oec in haer selfs huys was sij dicwil alleen, becommerte haer met godlijcken dingen.

Den weesen ende armen plach sij al visenteerende te hulpen te comen met grooter minnen ende medelijden van waerlijcker sorgen. Alst mogelijc was ende bi orlof van haren man plach sij haer dicke of te trecken; ende al waest dat sij - overmits die eerweerdicheit van haren man - ghecleet was met riddelijcken cleederen, nochtan soe bewaerde sij haer met alre naersticheit, dat haer herte daer niet af besmet en worde van binnen. Die woeninghe der wilder herten versmadese ende van die oneerlijcke fabulen ende spraken plach sij te vliën als van levenden venijn.

Ende als sij aldus altijd oec becommert was metter Passiën Ons Heeren ende altoos die in haer herte droech, soe begheerde sij met vierlijcker minnen, met al haer crachten die steden die gheheilicht waren metten duerbaren Bloede Christi, tegenwoerdelijc noch te versoeken. Ende noch de moetheit ende noch sorch\lijcheit

des weechs, noch die onsekerheit des gheselscaps, noch die teederheit haers lichaems, noch die edelheit des gheslachts, noch die waerdicheit des artschen gloriën en mocht haer minnende herte niet af trecken van haer opset, maer sij gaf haer blidelijc tot allen periculen ende sij voer over die zee metten pelgerims devotelijc te Heilighen Lande waert. Ende als sij die heilige steden versocht hadde, die God selver met Sijn heilige voetstappen geheilicht hadde, soe is sij weder met bliscapen ghesont gecomen tot Assisen. Te hant ginc sij in Sinte-Michaëls kercke om daer te beden. Ende sij visenteerde met devociën te Roome die kercken der heiligher Appostelen ende oec ander heilighe steden der heiligen, met grooter innicheit ende bedructheit des herten versocht sij sonder oflaten.

Ende hoe grootelijc ende heilichlijc dese vrouwe Ortulana wanderde inden wech des Heeren en soude een corte sermoen niet uut spreken moghen te vollen

. Doen haer edel man gestorven was, versmaede sij dese warelt met allen haer cyerheit. Ende inden hof des Heeren beval sij haer in een strenghe bewaernisse haerre dochter. Ende aldus volherdende in den dienste Gods blencte sij met veel mirakelen. Ende doer die verdienten haers levens, soe es sij Gode bequame geweest.

¶ Van die gheboorte der heiligher maget Clara, ende hoe sij met wonderlijcken teekenen voerboetscapt wort. Derde cappittel

"Een boem kentmen bij sijnre vruchten ende vanden boem wort die vrucht gepresen." Want die Heere sprect:

- "Een goet boem en mach geen quade vruchten voert brenghen. In die wortel is voer gegaen die volheit der godlijcker gaven, opdat in dat telchkijn volgen soude die overvloedicheit der heilicheit."

Ende als dese heylighe vrouwe aldus beswaert was met vruchten, doen sij dese heilighe pelgrimagiën al gedaen hadde, soe was sij zeer bevreset voer perikel der vruchten

gelijck ander vrouwen. Ende om blijde verlossinghe soe badt sij altijd Onsen Heere Jhesum Christum. Ende doen sij op een tijt stont inder kercken ende was opt uuterste metten kinde ende sij badt vierichlijck den Heere om blijde verlossinghe, soe hoerde sij een stemme tot haer sprekende:

- "En ontsiet u niet, o wijf! Ghij sult salichlijc een vrucht voertbrengen dat sal wesen een licht, dat alle de warelt clærheit verlichten sal."

Ende dit mirakel aensiende ende met bliscappen haer verwonderde ende van deser stemmen zeer wel vertroestende wesende, soe is sij thuys gegaen ende dancbaer ende loefde den Heere.

Ende doen die tijt quam, baerde sij een suver maechdekijn. Welc kint doet verboren wert metten heilighen doopsel, dede sijt noemen Clara, hopende vervult te werden - overmits die behaechlijcheit des godlijcke willes - die clærheit des beloefden lichts. Van welcker beloften soe machmen

claelijc mercken hoe dat Clara wesen soude in haer leven, als sij aldus overmits die godlijcke gracie verclaert wert, noch wesende in haer moeders lichaem.

¶ Van haer heilighe ende loeflijcken conversacie in haers vaders huys. Dat IIII Cappittel

Als Clara aldus voert gecomen was in deser werelt, soe began sij bij tijts een schijnsel des toecomende lichts uut hare te gane geven. Ende in haer jonghe jaren seen uut hare die rijpheit der seden. Ende als sij began te gaen aen stoelen ende bancken met haer teeder voetkijns, soe gaf sij haer uut teyken der edelheit, met wat verdienten sij hier na blincken soude voer Gode. Ende aldus wesende in haer kintsche jaren overmits rijpheit die sij hielt in haer seden, soe mochtmen mercken dat wat sonderlinghes in haer sculden was. Ende als die natuer gaf - overmits die godlijcke gracie - dat sij began te spreken ende

alleene te gaen, en liep sij niet doer der straten met anderen maechden, kallende, ydelijc sprekende, noch oec in dans spelen en verblijde sij haer niet. En sij en bedreef niet kintschelijcx in haren wercken, mer sij vloet van alle waerlijcke gheselschap als voerden venijnden doot. Ende aldus was sij altijd naerstich om haer selven te bewaren met alle haer crachten. Sij was zeer stille van woerden, ende en woude niet horen na onnutte fabulen ende redenen. Ende als sij hoerde haer ghebueren maechden singhen weerlijcke liedekijns daer vloet sij van, merckende dat daer veel quaets van onsuverheit des vleeschs of mocht comen. Sij was oec zeer scamel ende altijd sorchvoldich met blosender verwen. Ende aldus wanderende onder haer ouders ende vrienden ende magen onbegrijpelijc ende onberuspelijc, soe was sij zeer van hem allen gemint. Sij was oec ghehoersam tot allen geboden die godlijc waren. Ende dat plach sij willichlijc

met blijden moede te volbringhen. Ende sij en plach niet te vraghen als die kinderen pleghen: "Wil ic dit oft dat doen?", noch sij en was nyemant moeylijc van hare wegen. Ende al wort sij versproken, sij en plach haer niet te onsculdigen, ende oec nyemant anders te belasten, noch oec op yemant quaet vermoeden, noch oec yet quaets aen te bringen vanden huysgesinne, tot haer ouders. Ende alle dinc plach sij ten besten te keeren.

¶ Aldus was sij zeer liefgetal vanden huysgesinne ende sij eerde haer alle als haer vrouwe, al was sij jonc van jaeren. Ende met grooter blijdelijcker begeerten begeerde sij haer moeder altijd na te volgen, als sij ter kercken ginc, ende was altijd gaerne tegenwoerdich inder messen ende ander godlijcke dienste. Ende sij plach haer handekijns in een teken der devociën te samen te vouwen ende haer knyën te buygen, ende

haer oechkijns neder te slaen inder aerden. Ende soe blef sij onbeweechlijc biddende, als dat diese aensagen meenden meer dat een belt geweest hadde dan een levende persoen. Ende die heylige vrouwe Ortulana, een plant alre duechden, began altijt haer geminde kint Clara te loeven ende te instruëren ende vochtich te maken inder vreesen Gods ende inder minnen Gods. Ende als sij aldus metten Heiligen Geest vervult was - overmits die naersticheit harer moeder - began vroeck in haer te scijnen dat namaels in alle naciën openbaerlijc wort. Ende als sij met haer moeder vander kercken quam ende hadde dat woert Gods gehoert, soe plach sij haer moeder te vertellen - als een vroede bie - al dat sij goets ghehoert hadde ende leerde dat haer huysgesinne voert. Ende aldus eerst met leerender herten onfenc sij eerst van haer moeder die articulen des geloves.

Ende overmits den Heilighen Geest van binnen leerende, scheen sij te wesen warachtelijc een puer vat ende een vat vol graciën.

¶ Hoe dat Clara in haere joecht ontfermhertich was den armen. Dat V capittel

Hier na als Clara meere verstants began te crigen ende volleert was van haer moeder inder vreesen Gods ende gecroent metter cierheit der doechden ende der seden, soe was sij sonderlinghe verciert met drie peerlen der doechden: sij was medelijden inden gebreken der armen, sij was volstandich inden gebede ende sober ende strenge haer eyghen lichaem. Sij reichte alte garne haer handen totten armen, ende van die overvloedicheit haers huys soe vervulde sij die ghebreken veel armer menschen. Sij rekende datmen den armen groot onrecht dede als men hen biddende niet en gaf aelmoesenen. Ende als men den armen niet en gaf ende lietse gaan, soe was sij seer

droevich. Ende steelwijs plach sij die brooden te nemen ende stucken te snyden ende plach altijd bereyt te wesen selver of duer ander luyden den armen te deylen. Ende op dat haer sacrificie Gode gracioser ende bequamer mochte sijn, soe plach sij haer lichaem selver te ontrecken die lekker spijsse ende plach daer mede te vermaken den armen weeskijns. Ende dat sij metten wercken niet doen en mochte, dat plach sij voer Gode altijd te volbringhen metter goeder gunsten. Aldus van haer joncheit wies die ontfermherticheit met haer op ende hadde altijd een medelijdende herte totten armen menschen.

¶ Hoe dat Clara bijtijts alleen begeerde te wesen ende te beden. Dat VI capittel

Si hadde altijd in haer herte voer een vrient die leeringe der heiliger orden ende daer in studerende plach sij dicwil een heilich leven te wercken. Ende want sij geen teykenen en hadde om haer pater noster aen te spreken, soe hadde sij een

vergaderinge van steenkens; daer plach sij Gode haer ghebedekens aen te tellen. Ende als haer huysgesin somtijt uutliepen te dansen ende te singen, soe was Clara satich inden Heere ende plach haer te bergen in die heimelijcste stede vanden huuse. Want sij voelde wel dat in die vergaderinge der menschen buten niet bequaem en was te beden, mer int heimelijcke plach sij Gode altijd aen te beden. Haer docht dat sij die salicheit harer zielen vant, want als sij heymelicke steden conste vinden die tot beden bequaem waren. Sij wiste wel oec dat niet alleen dat gebet metter stemmen, mer dat metter herten gesciet, Gode bequaem was. Ende soe plach sij te beden Gode niet te vergeefs, mer betrouwende, ende overmits hoop te vercrigen plach sij oec hulp der heiligen te zoeken. Ende aldus stortte sij met vieriger begheerten voer Gode haer gebet dat puer was. Sij hielt haer oec altijd vrent na hare macht van alle waerlijcke geselschap. Mer

waer datmen van godlijcke sprac, daer mengede sij haer blijdelijc mede.

Ende aldus soe wies sij op - overmits die godlijcke goetheit - vierigher begheerten tot Jhesum, haren lieven Brudegoem. Ende sij began alleencken na die honichvloeyende godlijcken drancken soe te dorstigen, soe dat haer walchde van die blijscap der waerlijkcker eeren. Ende als sij aldus die werelt eere versmaedde met haer sierheit, soe began haer te roeren die prekel der minnen. Ende sij seyde dat alle dese sierheit deser werelt verganckelijc waer. Sij wist oec wel dattet met ogenblijc tijts verginc dat een mensce inder warelt verblijden mochte, mer het waer ewich datter pijnigen soude hier na.

¶ **Hoe haer ouders haer wouden bestaden welcke sij wederstont. VII capittel**

Ten laesten soe wouden haer ouders ende haer vrienden haer hijliken

na haerder edelheit, mer sij en woude geensins consenteeren. Mer sij sette after wert die sterflijcke bruloft ende sij beloefde Gode haer reynicheit. Ende haer vrienden gingen haer eerst met smeken om haer consent te crigen, ende daer na met dreyghen, mer sij en bedreven niet. Sij bat God altijd om bistant, ende alle troest sette sij inden Heere ende sij dochte dat menichsins over hoe sij dat of setten soude. Mer uut der heiliger scriftueren hoerde sij wel dat den Heere bequaem was al dat den vleesche moeyelijc was. Soe began sij haer selven altijd meer ende meer onder te worpen der strengheit der penitencie. Sij socht Dingenen Dien sij inder minnen gehilicht was ende woude Hem naerre comen overmits quellinghen haers vleischs. Mer om soe ontoech sij haer selven die smekinghe des vleesch ende breyelde haer

selven met vasten ende sette after wert die overeten ende overdranc. Ende voert aen alst naertuerlijc was, soe plach sij te nuttigen die groefste spijs al heimelijc dattet dat huysgesin niet en mercte. Ende dicwile plach sij meer water te drincken dan ander dranck. Want sij hadden uten ewangelio vanden rijcken man wel ghehoert, die dagelijcx lekkerlijc plach te eeten, dat hij was begraven inder hellen.

¶ In sparicheit verblijde sij haer ende nauwelijc gaf sij haer natuere haer behoeflijcheit. Sij vant bereyde lagen des viants hier tegen, die sij sterckelijc wederstont. Sij versaecte die wellusten, opdat haer reynicheit niet becrafticht en soude werden. Sij versmaedde de rijcdomme, opdat haer oetmoedicheit te meere soude worden. Sij ontsach die ydele fabulen ende spraken, op dat haer warachticheit niet en soude besmet worden. Sij versaecte inder herten die warelt op dat haer

minnen niet vermindert en worde; ende hier om onder haer costelije cleeder droech sij een haren cleet vol knopen, als Sinte Cecilia dede; dat droech sij verborghen. Ende sij blincte van buyten inder warelt, mer van binnen had sij Christum aengedaen. Sij versmaedde die warelt ende alle haer cierheit, ende studeerde Hem te wille te sijn Die een ondersoeker is alder herten. Ende met aldus danigen lovelike tobevelingen soe waren die ierste vruchten der doechden ende die voerboden der heilicheit van deser jonger planten Clara.

¶ Aldus soe roec sij suet - overmits deser salven der doechden - als een apoteeck alre welrukender cruden. Ende uut den monde harer ghebueren plagen haer goede wercken geopenbaert te worden, al en wist sij des niet. Ende die faem ende dat rumoer van haer heilicheit wert aldus verspreit onder dat volc.

¶ **Van haer kentscap des heiligen vaders Francisci. Dat VIII capittel**

Die salighe maget Clara, betrouwende inden Heere,

Die bekinde dattet sorchlijcken waer inden vier te sijn ende niet verbernen, of met pec omme te gaen ende daer of niet besmet te worden, oft onder waerlijcken luden een geestelijc leven te leyden. Ende - overmits godlijcke in spreken - hoerde sij seggen van dien vierlijcke naem haers medeborghers Sinte Franciscus, die welcke als een nyewe mensche die vergeten wech der volmaectheit weder om overmits sijnen doechden vernyewen soude, ende den wech des levens die - overmits die traechheit des menschelijcken gheslachts - onder die voeten ghetreden was, weder om maken soude, ende die den hemel die gesloten was om sonden der menschen, met sijn exempel - gelijcke die ander Helias - weder opluken soude. Desen Franciscum begeerde Sinte Clara, als een herte begerlijc is totter fonteyne der wateren, te siene ende met hem te spreken.

Ende dit vernemende die heilige

vader die oec als sij zeer vierich was inder minnen Gods, doen hadde hij oec groote begeerte dese graciose maghet daer een groote fame of quam van hare duechden, met haer te spreken. Ende hij die gecomen was ende geseynt in deser warelt te stryden teghen den duvel om den roef die hij genomen hadde weder om totten hemel te brenghen, soe dochte hij in hem selven oft hij desen edelen roef mochte nemen ende verlossen van deser scalcker ende vercopense den Heer Jhesum Christum. Ende aldus soe visitierden sij dicwil malcander: nu hij tot haer ende sij weder tot hem. Ende op dat die venijnde tongen hier om tusschen hem beiden yet of mochten ofspreken, soe matichden sij haer visitacie tot malcander, om dat daer geen quade suspicie tusschen hem beyde of soude comen.

¶ Aldus soe plach sij tot hem te comen met een gesellinne ende plach te kiezen die heymelijcste weggen om dien heilighen man te versoeken, wies vierighe woerden boven alle begrijp des menschen haer seer behaechlijc waren; ende hoe sij dicker tot hem quam, hoe sij alle tijt meer godlijc ontfunct wert ende altijt meerre begheerte hadde tot hem te comen. Ende haer dochte in haer selven dat sij gevonden hadde den enghel des raets ende met alle vliet begheerde sij sijn woerden te omhelsen.

**¶ Hoe haer Sinte Franciscus vermaende dat sij de warelt ende haer
cierheit laten soude. Dat IX cappittel**

Sinte Franciscus die vermaende haer ende tronede tot die versmaetheit deser warelt; ende met levender reden bewijsende dat die hoepe deser warelt waer bedriechlijc ende dorre; ende hij toende haer dat die gheluelijcheit van deser warelt met valscher vruechden over gaet, want haer glorie is

als een bloeme inden velde, die een corte tijt vrolijck staet, ende gheringhe soe valt sij of ende wort dan van elc mensce onder voet getreden. Hij precte haer van die suete bruloften Christi ende seyde dat sij die margarite der maechdelijcker reynicheits bewaren soude tot behoef des Hemelscen Brudegoems, Wiens minne getogen hevet mensce te worden om ons te verlossen. Ende met vierighen sermoene ende met grooter begeerten des vollen bekeerincs soe leerde hij sijn uutvercoren discipulinne ende seide met hoe groter hopen ende eeren die onbevleete maechdekijns blincken inden hemel voerden Oversten Coninc. Ende aldus began die heilighe vader Franciscus als een trouwe bode des Heeren sorchvoldichlijc te wercken. Ende te hant crech hij consent deser heiliger maget Clara, want daer en es geen vertoevinge int leere daer die Heilighe Geest Die meester is. Haer wert

te hant open gedaen dat ghesiechte der ewiger vruechden, overmits welc haer die warelt soude versmaet wesen. Ende dat sij tot dier vruechden begeeren soude te comen daer haer die hemelsche brulofen soudent bereyt wesen doer die bernende begheerte haer geminden.

Ende als sij aldus metten hemelschen vier ontsteken was, soe versmaede sij al heel die glorie des artscen ydelheits, alsoe dat niet van die smekinghe der warelt in haer begeerte stede mochte vinden. Ende sij vreesde ende ontsach die vuylicheit des vleesch ende die aersche brulofen ende sij begeerde alleen van haren lichaem Gode eenen tempel te maken. Ende hoe sij verdienen mochte totter hemelscher brulofen genaken des Ewighen Conincs, nu soe

sette sij in haer herte den raet des heilighen Francisci tot enen.

¶ Ende haer ziele hinc alleen aen sijn vruchtbaer ende vierige vermaningen. Ende met vieriger herten ontfenck sij vanden goeden Jhesum al dat hij haer predicte metten woerden. Ende want die duechden inder crancheit volmaect wort, so woude Franciscus proven haren stantaftigen geest ende hij vraechde haer oft sij onderdanich woude sijn. Sij antwoerde:

- "Ic bin bereet tot alle herdicheit ende strengheit."

Hij sprac:

- "Lieve suster, daer en sal nyemant ghecroent worden, ten sij dat hij mannelijcken strijdet. Ende op dat ic uwen stantaftigen geest wil sterckelijc proeven, soe moet ghij te hant eenen sack aen trecken ende gaen tot Assisen van door tot dore om u broot te bidden."

Dat dede sij willichlijc ende volbrachte dat. Ende met die godlijcke leydinghe soe quam sij weder om thuys, onbekent die te voren van allen menschen bekend was.

¶ **Hoe dat Clara doer vermaningen Sinte Francisci ginc ter kercken opten palmdach. Dat X capittel.**

Haestlic met bliden moede quam sij tot Franciscum. Ende hij, om dat die spiegel des onbevleeten herten voert meer metten vulnis der warelt niet en souden worden besmet ende metten sonden des waerliken levens bevlect, soe haeste hij als een goet herder om Claram uut te leiden vanden beet der wolven ende van deser duyster warelt al heel haere te vervremden.

Soe was aenstaende die hoechtijt vanden palm dach ende die maget quam met vierighen begeerten tot hem ende vraechde van haer bekeringe hoe ende wanneer dattet bequaem sou wesen dat te volbringhen. Sinte Franciscus geboet haer dat sij comen soude opten palmdach te kercken geciert costelijc ende bequaem metten menichten vanden volc om palm te halen metten anderen. Ende dan dat sij des nachts daer na uutten casteel soude gaen, ende dat sij die waerlijcke vruechde verkeeren soude in medeliden ende screyen der passiën Ons Heeren Jhesu Christi.

¶ Doen die sondach aen quam, soe ghinc dese maget daer onder die scaren der vrouwen zeer costelijc blinckende ende verciert, vechtende tegen den duvel als Judith tegen Olifernen, ende quam soe inder kercken. Daer ghesciede een wonderlijc ende waerdich dinc. Want doen alle dat volc liep om die palmen te halen, soe bleef Clara, die heilighe maget, alleen op haer stede, van grooter scaemten ende maechdelijcke scamelheit root wesende inden aensichte.

¶ Doen ginc die bisscop of vander trappen ende quam tot haer ende gaf haer die palm, met sijn eyghen handen, welc sij zeer waerdelijc ende devotelijc ontfinc.

¶ Hoe dat Sinte Clara quam des anderen daechs na palm dach tot Sinte Franciscum, ende alle dinc liet sij after; van welken voer dat altaer van Onser Vrouwen wort haer haer of gescoren. Dat XI capittel

Des nachts daer na doer dat ghebet des heiligen vaders soe bereyde sij haer totter begherlijcker vluchten, als uut Egipten in dat Lant van Beloefden. Soe ginc sij met een eerlijc geselschap. Sij en berade haer niet met haer vleyschelijcke vader, noch sij en bat haer moeder niet dat sijt

qualijcken naem of niet, mer sij nam voer haer dat sij daer mede haere ouders eerde als sij God begeerde te dienen. Ende sij wiste wel dat die ouders te eeren sijn, mer die Scepper es boven alle dinc voer te setten.

Doen sij aldus betrouwende inden Heere uuter doren niet en ginc daer sij plach uut te gaen, mer een ander die bestoept was met steen ende met houte, opende sij selver met wonderlijcker stercheit. Ende aldus versmadende haer huys ende haer vrienden ende maghen ende die glorie deser warelt, soe haeste sij haer te comen inder kercken tot Onser Vrouwen Porciuncula. Het meshaechde haer dicwil te siene te worden, want sij den Heere studerde te behaghen int heimelijc.

Doen sij quam totter steden die sij sochte, soe vant sij die broeders inden godlijcken dienste onledich. Welcke broeders - overmits vermaningen van haren vader - quamen opter selver uren daer om Clara te wachten ende sij ontvingense met groter blijscapen. Ende sij werp van haer die vullicheit van Babiloniën ende dat boec der wederspannicheit

liet sij der warelt. Ende daer voerden outaer Onser Vrouwen inden handen der broederen soe liet sij af sceeren hoer haer, ende liet after haer sierheit. Sij woude mesmaect wesen der warelt, op dat sij den Heere Jhesum, Dien sij minde, behaechlijc mochte sijn.

¶ Het en waer niet behoerlijc in eenigen anderen steden verwrect te worden die orden der bloeyender maechden int laeste der tijden dan in haer kercke, die de eerste ende alre waerdichste is, alleen maget ende moeder. Dit es die sael inden welcken overmits salicheit der menschen die nuwe ridderscap der armen daer Sinte Franciscus die leytman of was, haer beginsel ontfinc, op dattet openbaerlijc getoent worde dat die Moeder der Ontfermherticheit beyde die orden der mannen ende der vrouwen in haer kercke hadde gewonnen. Ende als Clara aldus voerden outaer der glorioser Maget Mariën had ontfangen die teykenen der penitenciën, ende was mesmaect der warelt, mer Christo, den Heere Die sij getrouwet, was sij suverlijc, soe wort sij geleit in een ander abijt van Sinte Franciscus tot Sinte Pauwels kerc daer die susteren van Sinte Benedictus' oerden

in woenden, dat sij daer soude bliven ter tijt toe dat die overste Heere wat anders met haer doen woude.

¶ Hoe dat Sinte Claren vrienden ende magen aerbeyden om haer van haer goede opset te trecken met smekingen ende met dreygen. Dat XII capittel

Doen dat rumoer quam voer die vrienden ende maghen Claren ende wouden met gestoerden moede dat opset der maget te niet maken. Ende sij vergarderden in een ende quamen totter steden daer sij was ende pijnnden hem met geweldende ende met smeken ende venijnden rade te doen dat sij niet volbringen en mochten, ende spraken dat sij haer ofttrecken soude vander snoetheit welc haer geslachte niet en betaemde, noch sulken exempel niet en waer onder alle haer geslachte. Mer sij had horen lesen dattet Rijcke Gods cracht lijdet ende diegeen die hem selven cracht aen doen, die ontfaen dat.

¶ Aldus soe greep sij die dwale vanden outaer inden hant ende maecte bloet haer hoof ende liet dat haer haer vervolgers sien. Ende sij sprac tot hem allen:

- "Al ist dat ic hier voertijts scoen van aensiecht heb geweest ende heerlijk van staturen naden lichaem ende edel nader werelt, soe wil ic nu aerbeyden om mijnen brudegoem Jhesum te

behagen ende mijn scoenheit te offeren. Ende daer om en bin ic in gheenre wijs af te trecken van mijnen opsette."

Haer gemoede, dat wies altijd meer ende oec die wreetheit harer vervolgers worde altijd stercker ende haer minne meer inden aenvechtingen harer magen.

¶ Als sij aldus veel daghen gheleden hadde beletsel inden weghe Gods, soe en es sij overmits dreyghen harer vervolgers niet geleden van haer heilige opset, noch haer viericheit en es niet ghelesschet, noch vercout. Mer onder den haet ende lasterlijke woerden harer maghen vermaecte sij haer gemoede totter hopen, alsoe lange dat haer maghen ende vrienden mistroestich worden ende van daer gingen, ende en hadden niet bedreven. Hier en binnen - een weynich tijts daer na - soe ginc sij inder kercken des Heilighen Ingels van Panso.

¶ Hoe dat Clara sorchvoldich was om te bekeeren haer suster Agnes die tot haer gecomen was. Dat XIII capittel

Als dese heilige maget hier een wijl tijts geweest hadde in geestelijcker oefeningen, soe was sij vierich in haer gebet ende badt God met al harer herten ende crachten voer die bekeeringhe harer suster die zeer was teeder naden lichaem - gelijc sij - ende alte suverlijc

. Ende sij hadde groote begeerten tot harer bekinghen ende badt Onsen Gelijcken als haer suster ende sij in deser werelt een van sinnen geweest hadden, dat sij nu doch een inden wille worden mochten inden dienst Gods. Sij badt neerstelijc den Vader des Lichts ende die Moeder der Ontfermherticheit dat haer suster doch meshagen soude krijgen in deser warelt ende sueticheit ende liefde totten Heere Jhesum Christum. Ende dat Hij haer sinnen soe trecken woude van die waerlijcke brulofen, op dat sij met haer - inder reynicheit blivende - trouwen mochte ewelijc den Heere Jhesum Christum, den Brudegoem der ewigher gloriën.

¶ Die godlijcke moghentheit was haestelijc bij deser heerlijkker bidster, ende dat sij begeerde, wort haer haestelijc verleent. Want na sestien dagen dat Clara worde, soe quam Agnes overmits in geven des Heiligen Geest haestelijc tot haer suster ende hadde alle dinc achter gelaten ende sij gaf haer te kennen die heimelijcheit haers herten ende seyde dat sij boven alle dinc den Heere Jhesum begheerde te dienen.

¶ Als Clara dit hoerde, als van eenen zwaren droem

op verrisende, soe omhelsde sij haer suster met grooter vrolijcheit ende sprac:

- "O, lieve suster, ic dancke ende love den almechtighen God die Hem ghewaerdicht heeft mi te aenhoren, biddende om dijnre bekeeringhe ende salicheit. Die overste Coninc wil u voert meer bescermen van die laghen des duvels die geene die u leytzman hier inne geweest es."

Een wonderlijcke bescerminge is ghevolcht na deser wonderlijcker bekeeringhen; want als dese twee susteren een wijl tijts bijder kercken des Heilighen Enghels begonnen die voetstapen Christi na te volgen, ende sij die meer vanden Heere smakede, instrueerde haer nyewe suster, soe quam te hant eenen nyeuwen strijt tegen hem beyden.

¶ Hoe die vrienden ende maghen van die heilige maget Clara, mistroestich wesende, quamen om Agnieten van haer goede opset te trecken. Dat XIII capittel

Doen die vrienden hoerden dat Agnes oec gelopen was tot haer

suster Clara, soe quamen des anderen daechs daer gegaen twaelf mannen van haer naesten vrienden, met toernicheit ontsteken, ende bewijsden haer toernicheit; ende quamen vreedsamelijc in, dat sij nochtans niet en meynden. Ende ghingen ter stont tot Agneeten, want sij wisten wel dat sij aen die heilige maget Clara niet en hadden, ende spraken:

- "Waerom soe bestu tot deser steden gecomen? Haestu gheringe ende gaet met ons weder om te huys. Waer omme soe volchdij u dwase suster ende laet u stricken overmits haer boesheit? Laetse gaen, want sij en is haer selfs niet; want dat gene dat ghij doet en is nyemant van ons ter wille. Mer wij en sullen dit noch niet qualijck achten, want dat noch verholen is, eest dat ghij op wilt staen ende gaen met ons weder om thuys?"

Ende een van hem allen sprac met opgeblasender herten ende sprac:

- "Wat menstu? Staet gering op ende gaet met ons, oft ic help u daer toe!"

Sij antwoerde weder

:

- "Gaet alle ledich van my weder om, ghi die sijt werckers der boesheit ende dienaers der quaetheit. Want ghi en smaect niet dat godlic es, noch oec en sijt ghij Gods dieners niet, mer des duvels. Want hi en dwaelt niet als ghi segt dat ic doe die om titelike ende aertsche dingen coopt eewighe ende onverganc kelike dinghen. Mijn lieve suster die wort overmits die godlike wijsheit gheleert Wiens disciplinne ic begheer met alre herten te worden. Daer omme gaet ydel van my, want ic heb mijn begherde woenstadt ghevonden!"

Doe worden si alle vervult met verwoetheit ende boesheit, als si sagen dese onverwinlike stantachticheit der joncfrouwen. Soe was daer een ridder van hem allen, die Agneten oem was, die meest wonderlic van hoofde was, ende en mocht

dese woerden der maghet niet verdragen. Dese als een verwoede hont ende als een wolf onder die scaepkens ende als een winthont met eenen hase soe viel hi op deser joncfrouwen ende sloech se dicwil met vyusten, ende stietse onwerdelic met sinen voeten, ende ten laesten als een brijsschende leu nam hise biden haer ende sleptese so uten huuse. Ende die ander spraken haer toe met lasterlike woerden, ende hievence op ende brochtense met crachte uten huuse. Ende als jonghe maechdeken aldus van dese leuwen ende gripende wolven ghevanghen was van die hant des Heeren, soe riep si claghelic met luyder stemmen ende seide:

- "O, mijn alre liefste suster, hulpt mi ende en wilt niet ghehinghen dat ic dus ghenomen worde van mijnen Heere, mijnen God, want ghi sijt doch die oersake mijnre salicheit!"

¶ Hoe dat Agnes - na dat haer aldus veel lasters aen woert ghedaen - stantachtich bleef totter tijt toe dat Clara tot haer quam. Dat XV capittel

Als aldus die wolven met dat scaepken om dat te verslinden wech ghinghen ende

als moerdenaers der boesheit hem verblidende vanden roef, soe stieten si haer onwillichlic voert die dienaers des duvels. Ende als dese dienaers haer aldus onwaerdeliken leiden tot spectacel alder werelt over den berch, ende hadden haer cleeder, in een scaemte alre goeder vrouwen, ghescoert ende die cop vanden hoofde overmits trecken vanden haer zeer ghequetst.

¶ Als Clara dit hoerde, so viel si neder in haer ghebet met screyenden oghen ende badt Jhesum, haren Brudegoem, devotelic aen om die volstanticheit hare suster, ende dat si die macht der boser menschen overmits Sijn godlike cracht mochte verwinnen. Siet, daer was te hant die godlike hulpe ende macht bereit; want Hi es altijt bi den ghenen die bedruet sijn van herten ende die devotelic Sinen naem aenroepen. Te hant so woert haer lichaem also swaer, dat sijs niet verroeren en mochten; ende dicwil ghinghen si weder aen, mer si en mochten haer niet over een cleyn ryvierken brenghen, dat daer bi lach. Doen dit die luyden saghen die daer ghinghen aerbeiden

inden acker ende inden wijngaert, so quamen sij ghelopen enden boden haren dienst om dese maget voert te trecken. Ende doen si aldus samen vergadert waren in een, so en consten si dat lichaem niet op heffen vander aerden.

¶ Als si aldus vermoeyt waren ende niet bedriven en consten op dat si niet bespot en souden worden, soe lieten si van buten oft si vrolic waren, ende spraken in spot:

- "Ten es geen wonder al es si swaer, want si alden nacht loot gheten heeft; daer om en moghen wise niet op bueren hier of."

So en worden noch dese versteende herten niet bemorwet. Mer daer was een van hem allen die hiete heer Monaldus, ende was Agnieten oem, ende van tornicheit so hief hi sijn hant ende woudese slaen. Ter stont so crech hi soe grote pijn in die hant dat hi in langen tijt die hant niet roeren en mochte.

Ten was gheen wonder al es Agnieten strijt swaerder gheweest, ende haer persecucie ende vervolgen wreeder ende herder dan van Clara. Want Clara en hadde soe grote ghenoechte

inder werelt niet ghehadt als Agnes, want si bleef altijd thuys alleen: al was si seer suverlic ende schone, si en achte gheen titelike dinghen. Mer Agnes was altijd reaelre ende levender der werelt; daer om was haren strijt scerper ende wreder.

¶ Hoe dat Agnes opstont blidelic, doen haer maghen ende vrienden wech ghingen ende Clara tot haer quam; ende toghen tsamen over totten dienste Gods. Dat XVI capittel

Als aldus dat lammeke metten wolven lange tijt ghestreden hadde, soe quam Clara tot dier stede ende badt haer naesten, dat si haer doch Agnieten wouden laten nemen, die daer half doot neder lach opter aerden. Ende sprac, dat si soudent aflaten, want si saghen wel dat si teghen God niet en consten bedriven. Doen si dus verslaghen ende confuys stonden, so ghingen si droevich wech tot Assise ende lieten haer susteren daer bliven.

Doen stont Agnes blidelic op ende dancte ende loefde den Heere die haer niet achter ghelaten en hadde. Ende si ghinc met haer suster inden huys daer

si uut ghenomen was. Nu soe was Clara blide met haer suster ende troestese ende loefdese, om dat si den yersten strijt heerliken verwonnen hadde.

Aldus soe worde Sinte Agnes inden moet altyt sterker. Al dat haer te voren swaer ende bitter dochte te wesen, dat begherde si nu met dorstigher herten om te helsen. Ende si loefde den Heere Jhesum Christum overmits welcken si den yersten strijt ghewonnen hadde, dat si voert aen altyt in sinen dienst bliven woude.

Als Sinte Franciscus dit hoerde als van eenen nuwen gheest verblijt te wesen, soe noede hi al sijn broeders dat si met hem vrolic souden wesen. Ende hi vertelde voer hem allen die heerlike striden deser joncfrouwen: hoe dat die bose laechlegger, die duvel, sijn roef verloren hadde, ende hoe hi de strijt verloren hadde ende die maechden hadden ghewonnen, ende hoe dat si oec heerlic inden strijt alle drie haer vianden verwonnen hadden, als die werelt, die duvel ende dat vleechs. Ende Sinte Franciscus - overmits godliker inspiracie - soe voersach hi dese strijt van Agnieten.

Ende als si dus te

samen waren inder kercke des Heilighen Engels, soe quam Sinte Franciscus tot Agnieten ende schoer huer haer met sijns selfs handen af ende maectese der werelt mesmaect, op dat hi se Gode bequaem mocht maken. Ende hi leerdese ende instrueerdese met haer suster inden godliken dienst ende vresen. Ende hi dochte Agnieten in een ander woenstadt te bringhen overmits die gracie Gods.

¶ Hoe dat Clara quam met haer suster tot Sinte-Damiaens kercke ende daer - haer selven besluytende - began si die oerden aen te nemen. Dat XVII capittel

Hyer na een weynich tijts, soe ghinc Clara met haer suster tot SinteDamiaens kercke, na rade des heiligen mans Francisci. Ende daer worden si beide in een strenghe bewaernis ghesloten, met veel ander joncfrouwen die si tot haer toech. Hier soe vestichte Clara den ancker harer herten, om hier te bliven ende en dochte nyet meer om verwandelinghe der steden te soeken. Si was niet twyfelachtich om die eenicheit, noch en ontsach die niet, oft oec om die eenic\heit

der steden.

Dit es die kercke tot welcker vermakinghe met wonderliker vliet Franciscus begherich was; ende gaf den priester te dier kercken gelt om die weder te maken. Dit es die kercke, in welcken doe Franciscus bede soe quam daer een stemme uut dat crucifixum sprekende tot hem:

- "O, Francisce, gaet ende wedermaect Mijn huys, want als ghi siet, soe wortet al gheheel ghedestruert."

In deser kercken besloet haer die maget Clara om die minne haers gheminden hemelschen Brudegoems; in deser kercken verberchde si haer voer die tempeeste deser werelt. Die wile dat si leefde in deser clusen, so nestelde die schone vergulden duve ende vergaerderde daer een vergaderinghe van maechden ende began daer die oerden der armer joncfrouwen. Daer castide si haer leden inden wech der penitenciën. Hier werp sy uut dat saet der volcomender giericheit; hier teikende si - met haer selfs voerganc - die voetstappen der geenre die haer hier na volghen

souden. In deser nauwer clusen enigher so brac si veertich jaer lanc dat vat van albasteren haers lichaems metten gheselen der disciplinnen, op dattet huys der kercken vervult soude werden metten roke der costeliker salven. Hier heeft si haer volcomelic beroeft vander rijcdommen der werelt ende haers vaders erve mildelic gedeilt voer den armen. Ende hoe glorioselic ende vreedsamelic ende oetmoedelic sy hier in ghewandert hevet, sal hierna allensken gheopenbaert werden in dit boeck.

¶ Hoe dat - overmits haer fame - die oerden verbreit wort ende veel menschen bekeert worden, ende hoe Agnes verre gevoert wert te Florens. Dat XVIII capittel

Ende want daer niet gedect en es, dat niet vercundicht en sal worden, noch niet verholen, dat niet gheweten en sal worden als dat ewangelium spreect, soe quam dan dat gheruchte van deser maget duer alle die werelt. Veel herten der joncfrouwen worden daer af bemorwet ende tot Gode bekeert. Met

groter scaren quamen si tot haer, als dat si in corter tijt L personen in hare scuere vergadert hadde. Ende sij wert also vermeert in alle landen, dat inden roke hare costeliker salven quamen tot haer veel vrouwen ende weduwen ende die ghehuwet waren ende setten op voert aen haer leven in reynicheit te leiden. Ende oec veel edel ende machtige menschen quamen tot haer ende versmeden haer wide ende heerlike paleisen ende timmerden hem enghe ende nauwe cloesteren. Ende si rekenden dat voer een grote glori, dat si Gode daer in begerden te dienen in asschen ende in haren clederen. Ende dese heilighe mesterse als sij haer discipulinnen aldus vergadert ende volleert hadde, soe sendise in veel plaetsen der werelt te woenen. Ende si ghinghen blidelic, niet met gout oft met selver geladen oft met ander costelicheit. Mer onder die verdienste der heiligher ghehoersamheit, soe worpen si al haer ghedachte in Gode den Heere.

Ende Agnes die anderde plante van dese hof, Claren suster, verciert met allen duechden ende scoenheit

die wort verseynt totter stede van Florens. Daer begreep si een woenstadt ende timmerde daer een huysken dat nu hiet Monticellis. Daer so worde si die eerste abdisse in gecoren. Ende als aldus in dit huys wies die disciplijn des geesteliken levens, soe vergaerderden daer daghelicx een grote menichte van maechden. Ende hoe dat dese heilige maghet vorderde altijd inden wech Gods ende voer ander maechden profitelic was, dat en soude men met corte reden niet moghen vertellen. Ende al eest dat si inder erden niet ghecanoniseert en es, nochtans hebben haer gloriose wercken ende teikenen ghetuych ghegeven, dat si waerlic heilich gheweest es inder warelt.

Daer wort oec verweect tot deser onbevleeter striden ende leven der jonghen ende si worden - overmits die stercke exempelen des wijffliken kunnes - te versmaden die genoechte deser werelt verweect. Ten laesten veel menschen die inder echtscap waren, verbonden hem met malcander ende loefden voertaen

in reynicheit te leven. Die moeder noede die dochter ende die dochter der moeder, ende die een nichte der ander ende de moeye der nichte. Dese allegader met eenre viericheit toghen malcander om Gode te dienen ende begherden dat ingelsche leven van Sinte Claren na te volghen ende deelachtich te worden. Ende overmits die gheruchte van Sinte Claren soe waren daer oec veel maechden omdat si niet te cloester en mochten comen, die in haer ouders huys nader regulen begonsten te leven geestelic. Aldus soe brocht dese heilige maghet veel vruchten voert der salicheit ende oec also veel rivieren spronghen uut dese gheteykende fonteyn, also datmen dat woert van den propheten wel van Clara mochte spreken: "Veel meer kinderen sijn der geenre die ghelaten es, dan die een man hevet."

¶ Hoe dat overmits dat exempel van Sinte Clare veel menschen bekeert worden ende die conventen vermenichtfuldicht. Dat XIX capittel

Ten lesten op dat dese ader der benedixtiën

die daer vloeyde in Spolete nyet verstoppt en soude worden, soe vloeyde dese getide fonteyn overmits die godlike voersienicheit in so groten water, opdat die druyst des vloeyts verbliden soude alle die heilige kercke. Want die nuwicheit deser groter dinghen uutspranc lanc ende breet over alle die werelt, in allen steden ende began over al veel zielen Christo te ghewinnen, also dat dat voersproken wort al heel in haer vervult worde.

Ende als Clara aldus besloten was, began si alle der werelt claer te schinen ende die titel des loefs in haer te blincken, want warachtelic dat gheruchte harer duechden dat vervulde die cameren der edelre vrouwen. Ende het quam oec inden paleyse der gravinnen ende het dranc doer die rijcken der coninghinnen ende die edelheit van desen vrouwen voechden haer om die voetstappen van Sinte Clara na te volghen. Ende oec veel hertoghinnen ende coninghinnen die inden echtscap waren, deden oec om

dese fame grote ende strenge penitencie. Ende oec die machtighe heeren die ondertrouwet hadden, lieten alle dinc achter ende volchden die voetstappen van Sinte Claren.

Veel steden worden verciert met dese cloesteren ende die velden ende die berghen worden oec verciert met deser hemelscher timmeringhen. Ende die grote fame deser heiligher maget spranc over alle die werelt ende vermaecte veel herten van mannen ende vrouwen overmits die gracie des Heilighen Gheests. Ende oec soe en was daer geen stadt in alle Ytaliën, in Tussiën, in Almaniën, in Germanyën die hem rekende edel te wesen, die van deser oerden geen cloester binnen en hadden. Die eer der reynicheit worde in alle die werelt vermeerderd overmits die voerganc Sinte Claren ende die levende oerden der maechden worde wederom gheroepen int middel der tijden ende van veel menschen worde die werelt versmaet.

¶ Hoe Agnes die een dochter was des conincx van Bemen, uutghehlicht was ende si ginc inder oerden. Dat XX capittel

Ende op dat die reden daer ic af

spraec van deser materiën, nyemant en verdriete diese hoert oft leset, soe wil ic wat sonderlincs scriven van sommighe telchkens van dese vruchtbare wijngaert. Want al waest dat Clara dit saet der vruchtbaerheit ghesaeyt hadde tot Assise, nochtan soe esset op ghegaen ende vruchtbaer gheweest in veel ander plaetsen.

Want daer was een coninx dochter van Bemen ende hiete Agnes ende was ghehilict aenden edelen Fredrico, den keyser van Romen die anderde. Mer sij en was hem noch niet overgelevert, dese dochter, overmits godlike insperaci ende oec om dat si ghehoert hadde die edel fame van deser heiligher maghet. Soe badt si den coninc Othricum, haren vader, dat hi doch niet haeste en woude metter tijteliker bruloften. Van deser spraken wort die coninck zeer verscrieket ende vervremt ende badt sijn dochter sonder ophouden, dat si hem seggen soude wat si hier mede meende ende haren sin hem openbaren soude.

Mer Agnes tusschen die tijt der bruloften, soe seynde si boden

totten broeders die doe ter tijt woenden in Magonciën ende begherde hare sommige teghenwoerdicheit te hebben. Hier en tusschen soe was Agnes naerstich ende toech tot haer veel edel maechden ende bemorwede haer herten tot Gode, ende toechse van die ydelheit der werelt ende vestichse inden dienst Gods. Als dat si een grote menichte van edel maechdekens - overmits haer exempel - Gode gewonnen hadde, doen die broeders quamen. Ende als si saghen desen nyeuwen brant der minnen, soe sterten sise in Gode ende dancten ende loefden den Heere van deser wonderliker gaven. Ende si predicten haer van die sparicheit der spisen ende die strengheiteit der oerden, die si houden moest. Tot welcker vermaninghen Agnes met bliden moede sprac, dat si bereit was dat mede te volbringen.

Ende si gaf doe haer vader den coninc te kennen wat si inden sin hadde. Ende want hi een warechtich eerder was des godliken naems, soe was hi hier niet tegen, mer hi gaf sijn consent daer toe ende te hant soe

namen die broeders dese edele coninghinne ende vrouwe Agnietam - die een keyserinne ende een ghebietster over alle der werelt mocht gheweest hebben - ende ontdecken haer hoeft ende scoeren huer haer af ende maectense mesmaect deser broesscher werelt, op dat si Christo den Heere soude suverlic wesen ende bequaem. Ende soe deden die broeders oec den anderen edelen gheboren maechdekens, die Agnes met haer gebracht hadde, ende cledense metten habijt der oerden, die gheconfirmeert was van den paus van Rome.

Ende dese goede coninc, Agnieten vader, quam tot sijnre dochter ende woude dat cloester begaven met sekeren renten, op dat si niet bidden en dorsten. Ende Agnes en woude dat gheensins ghehingen, want si seide hem dattet waer teghen die statuten harer reghel; want si anders ghenen nootdorst en moesten hebben, dan sy vander aelmoesen creghen.

Ende inder stadt van Pagensen soe wort sy met

haer maechden besloten om den Heere te dienen, dat sij volcomelic deden overmits haer voertganc, want si onder hem allen nyet eyghens en hadden, mer leefden aermelic vander aelmoesen der goeder luyden. Doen dit gherucht quam totten oren des keysers soen, haren brudegoem, soe verwonderde hi hem zeere ende docht in hem selven langhe tijt wat hi hier toe doen woude. Ten laetsten sprac hi aldus:

- "Nu ic hoer dat Agnes ondertrouwet is den Heere, den oversten coninc Jhesu Christo, soe wil ic dat over setten, mer om gheen dinc en soude ict hinghen dat si eenen anderen waerliken man ghetrouwet hadde. Mer nu weet ic dat dit werc godlic es ende niet menscheliken."

¶ Hoe dat Clara bekinde inden geest die bekinghe van Agnieten in Bemen en seynde haer een nap. Dat XXI capittel

Doen Clara, die heilige maghet, vernam die bekinghe deser saligher telghen Agnieten, soe dancte ende loefde si Gode den Heere met haer susteren. Ende overmits boden oversendende met veel godliker vermaninghen ende leeringen gruete si haer die si inden geest

bekinde mer niet naden aensichte ende seynde haer uut minnen teykenen der minnen, als een pater noster ende eenen wiel ende een scotel daer si uut plach te eten ende eenen nap daer si uut plach te drincken, diemen haers gelic niet en vant. Welcke gaven Agnes ontfinc met groter waerdicheit ende danckaerheit ende met groter devociën. Ende overmits verdienten der heiligher maget Clare, soe gaven dese cleynoten veel ghiften ende weldaden van ghesontheit den sieken die daer uut aten ende droncken. Ende niet langhe na dien dach sterf die heilige maget. Om ghehoechnis van haer soe worden dese ghiften verciert wonderlike scoon met gout ende silver ende costelike ghesteynten.

Ende Agnes leefde voert aen een heilich leven ende ombesmet, ende seer wijt ende breed spreide si die telghen van haren edelen wingaert. Als in Bemen, in Ungariën, in Polen, in Almanien soe vloech den roeck harer heiliger wercken, want si coninx dochteren ende hertoghen ende graven ende ridders kinder tot haer ghetoghen heeft ende veel ver\gaderinghe

in dese voerscreven lantscapen ghemaect. Doen dese heilighe maget Agnes Gode veel ghiften ende offeranden der onbevleetheit hadde gheoffert, quam si totten eynde haers levens ende den Heere Jhesum haren geest bevelende es si salichlic ghevaren inde hemelschen troen.

Ende oec tot veel tijden heeft si - overmits miraculen - veel weldaden ghedaen den ghenen die haer hulp begherden. Want den keyser Karel de Vierde ende die coninc van Bemen, doen si haer aenriepen, hevet si tweewerven ghevriet vanden perikel des doots. Welc keyser van dier tijt voert was altijt devoet tot deser heiligher maghet ende aerbeide zeere om die canonizacie ende verheffinghe sijnre waerdigher hulpsters. Mer overmits dat hi gheringe daerna sterf, soe en mochte hi dat niet volbringen. Mer hi beval sinen soen Wenselao dien hi sijn croen erfde, dat hi sijn naersticheit toe doen soude. Mer die soen - overmits becommernis van veel dinghen - so en volbracht hi sijns vaders

ghebot niet.

Mer Agnes uut haer coninlike gheslachte heeft si een sonderlinghe, heilighe vergaderinghe daer ghelaten ende sonderlinge - overmits haer hemelsche conversacie - liet se een heilighe joncfrou achter die waerdich es gheweest inder memoriën te hebben ende hiete Salome. Ende hoedanich oft hoe heilich si gheweest es dat bewisen veel haer miraculen, want si verwecte veel dooden. Ende op een tijt verwecte sy eenen pau die ghebeten was van enen verwoeden hont. Ende veel sieken maecte si ghesont ende veel blinden siende ende die ghichtige menschen die haer leden vercrompen waren, maectese recht gaende. Ende die vrouwen die swaer waren met vruchte, verloste si.

¶ Van een heilighe suster Helena hetende, ende een ander heilighe Clara in Viterbiën. Dat XXII capittel

Hyer na als dese heilighe maghet Clara in die kentscap der werelt aldus ghecomen was ende claerlic blincte, ende als sy aldus veel herten der

edelre vrouwen overmits die hette des gheests ontsteken hadde, ende als alle die werelt daer mede verlicht was, en soumen dat getal daer af niet moghen scriven, noch dencken, als ic vermoede. Want het waer onmogelic dat ic dat sterfelike, onwise menschen al vertellen soude moghen. Nochtan om dat die maechden te sterckeliker ghemoet souden wesen, soe wil ic een luttel scriven van somighe sonderlinghe, heilighe maechden. Ende om dat die maechden te willichliker die strengicheit der oerden aen nemen selen, sal icker af roeren.

Bi die stadt van Padua inden convent der susteren van deser oerden (in welcken cloester een heilige man, Anthonius hetende, van onser oerden, begraven es) so was daer een heilighe maecht ende disciplinne Sinte Claren ende was van groter famen ende hiete Helena. Die welcke als dat gout gheproeft wort inden oven, soe wert si daghelicx gheproeft met groter paciëncien. Want si lach in haer bedde ende was wel sestien jaer beroeft van die cracht haers lichaems ende hare tonghe. Ende alleen doer teikenen der handen dancte ende loefde

si Gode met groter danckaerheit. Dese hadde die Heere Jhesus veel dinghen te kennen gegeven, die den susteren van Padua daer na inden scriftueren openbaert worden. Wes lichaem noch dagelicx getoent wort vanden ghenen diet begheren te sien ende tes noch oft levendich waer ende oec welriekende. Haer haer dat wasset noch dagelicx ende oec die naghelen van haren handen. Ende wie daer af cryghet - van wat siecten hi begavet es - hi wort gesont. Ende sy hevet veel miraculen ghedaen, want Bonifacius, die edel mercgrave van Parma, als hi opt uterste lach van sinen leven ende zeer cranc was, so wort hi ghebrocht van sijn huysvrouw opt graf van deser heiligher maghet Helena ende hi worde te hant ghesont van sijnre siecten.

¶ In Viterbiën was oec een heilighe maghet ende disciplinne Sinte Claren ende hiet oec Clara ende blincte oec claerlic overmits veel miraculen. Wiens lichaem oec huden des daechs suverlic ende schoen ghetoent wort. Ende men merct oec dat huer haer ende haer nagele

noch wassen ende gheven oec den sieken veel weldaden, der ghesontheit daer af begheren te hebben.

Ende wantet veel te langhe waer te vertellen van veel ander heilige maechden deser oerden, soe heb ic dit cortelic ghescreven tot een ghehuechnis der heiliger oerden. Want ic en vinde in al kerstenrijc geen conincrijc oft lantschap daer geen plante ghebleven en es, overmits voersienicheit der heiliger fonteynen Clara. Hier om soe vloeyt huyden des daechs die heilige kercke met duechden die Clara ghelaten hevet ende voert ghebrocht, met welcken si beghert verciert te worden, als si spreect:

- "Verciert my met bloemen ende beset mi met mastbomen, want ic van minnen quele."

Mer laet ons nu weder keeren tot onser eerster materiën: hoe dat Sancta Clara conversacie ende leven heeft gheweest.

¶ Van haer oetmoedicheit ende hoe si die heerscapie vloet ende van haren oetmoedighen dienste. Dat XXIII capittel

Dese yerste steen der

oerden ende fundament der heiliger oetmoedicheit pijnde haer eerst te timmeren ende te beghinnen op dat fundament alre duechden. Ende si loefde den heiligen Francisco onderdanicheit ende si en dwaelde niet van haer beloften.

Na drie jaren dat si wert, so vloet si vanden dienst ende prelaetscap der abdissen ende begherde meer geregeert te worden dan te regieren ende meer onder te wesen dan boven. Ende onder die dienstmaechden Gods begherde si meer te dienen dan ghedient te worden, als haer wercken betuychden.

¶ Totten laesten soe dwanc Sinte Franciscus haer daer toe, dat si dat regment der abdissen ontfanghen soude. Van welc meer die vreesse des Heeren dan verheffinge des ghemoets in haer herte wies. Ende die vriheit en wort in haer daer van niet vermeeret, mer die dienstachticheit. Ende hoe si hogher scheen te sijn te eenigher prelaetscap, hoe sij haer selven meer versmaede van binnen ende berei\der

was tot allen dienste. Ende si en versmade niet voertaen gheen dienstachtighe wercken, mer si help hem allen in haren wercken. Ende si plach dicwil water te ghieten op der susteren handen. Ende als si saten, soe stont si bi hem; ende als si aten, soe diende si hem. Seer noode gheboet si yemant wat te doene, mer veel willichliker begherde si dat selve te doene dan die susteren te ghebieden. Al was si teeder van natueren, nochtans en ontsach si haer niet die onreyne dinghen te tracteren; ende den crancken plach si dicwil een becken onder te houden om over te geven; ende die etter der serigher susteren ende vuylnis droech si buten ende die onreyne dinghen der sieken plach si selver te wasschen ende te droghen ende en ontsach gheen stinckende dinghen. Ende der susteren voeten die van buten quamen, plach si selver te wasschen ende - als si ghewasschen waren - te cussen. Ende daer was een vanden susteren die en woude die grote oetmoedicheit aen haer niet bewesen hebben van deser heiligher abdisen, mer si toech haren voet na haer ende onwetende

- oft onverhuets - soe stiet si die voet aen die mont der heiliger maghet; ende met groter oetmoedicheit des gheests soe nam si die voet weder op ende maecte een teyken des heilighen cruys ende custen zeer vriendelic onder aen dat hoel vanden voet.

¶ Van haer sonderlinge begherte totter heiligher aermoeden. Dat XXIII capittel

In mesmaectheit ende verworpenheit toende si die aermoede van buten, op dat si vruchtbaer maken soude den hof hare planten. Ende die aermoede des gheests die de warachtige oetmoedicheit es, begreep in haer die aermoede alder dinghen.

¶ Alsulcken compact ende vasticheit maecte si metter heiligher aermoeden ende vestichte dat metter minnen, soe dat si op erterijc gheen dinc en begherde te besitten dan alleen den Heere Jhesum Christum, ende loefde overmits Hem dat haer dochteren oec niet eyghens hebben en souden. Ende die Heere en liet nyet achter dese heilighe margarijt in Sijnre behoeden te nemen. Want se seyde dat die duerbaer

margariten der hemelscher begherten die si met vercopinghe alles goets gecocht hadde, in gheenre wijs te besitten waren metter sorchfuldicheit deser titeliker dinghen. Sij vermaende dicwil haer susteren, dat si met hare aermoede hem gheliken soudeden armen Christo Dien die arme Moeder - doen Hi een cleyn kindeken was - inder crebben leide. Met eenre sonderlinghe vasticheit verciert si haer dochteren - als met een gulden voerspan - dat si die vulnis des aertschen rijcdoms niet ter herten en soudeden laten gaen. Sij woude liever in deser werelt belast wesen ende arm wesen, op dat si niet - overmits den wicht des tijteliken sorchfuldicheit - dwalen soude vanden wech Gods. Want si wist uten evangelium dat die rijcdommen den dooren gheliken waren. Ende om dat si daer niet af ghequetst en worde, so en woude si daer gheen ghemeenscap mede hebben.

¶ Hoe dat Clara badt om die privilegie der armoeden ende si versaecte alle tijtelike dinghen. Dat XXVst capittel

Ten lesten woude dese heilige maghet haer religi gheuoemt hebben metten titel der armoeden vanden goeden paus Innocencio den vierden. Soe badt si om die prevelegie der armoeden. Welcke waerdige vader verblide hem van die viericheit der maghet; met screyende oghen seide hi dattet waer een sonderlinghe opset, welc nye vanden stoel van Romen begeert oft ghebeden en wort. Ende om dat der onghewoenliker beden te moet soude gaen die onghewoenlike gunst, so screef die goede paus met sijn selfs hant die yerste tijtel der gebeden der privilegiën. Ende die paus Gregorius die IXde - ghelikerwijs als hi waerdich was den stoel te besitten ende oec groot van verdienten - soe minde hi utermaten zeere dese heilige maghet Claram doer die minne ende liefde Gods, ende riet haer dat si doch - om die verwandelinghe der tijden ende

om perikel deser werelt - consenteren soude wat erffenissen te besetten, die welcke hi haer mildelic gheven ende gunnen woude. Mer si weder stont dat met stercken ghemoede, ende en woude dat gheen sins consenteren. Die paus sprac:

- "Ist saec, lieve maghet, dat ghi die beloftenisse ontsiet? Wij selen u daer af absolveren."

Sy antworde onversaechlic:

- "Ic en begheer in gheenre wijs van die navolginge mijns brudegoems Jhesu Christi gheabsolveert te worden inder ewicheit. Mer ic begeer wel van uwer groter mogentheit gheabsolveert te worden van mijnen sonden, mer anders niet."

Ende want si dan om die minne des Heeren niet titelics en begherde, soe loefde haer die Heere der heeren haer nootdorst te besorghen. Die stucken der aelmoessen die de susteren in brochten, ontfinc si blidelijc. Ende si bedroefde haer vanden heelen broode, mer si verblide haer van den stucken. Ende alle overvloedicheit scuwede si soe seere bi haer, dat si mende dat God daer niet teghenwoerdich en waer, als daer gheen aermoede en was. Aldus was si sorchfuldich ende aerbeide,

om den armen, naecten, gecruysten Heere ghelyc te worden in aermoeden, op dat gheen verganckelic goed de minnerssen vanden gheminden Heer en souden sceiden, oft beletten haren loep totten Heere.

Siet, hier gheschiede twee wonderlike dinghen, die de minnersse der aermoeden verdiende te wercken.

¶ Hoe overmits Sinte Claren ghebet een broot vermeerdert wert datter vijftich menschen af versaedt worden. Dat XXVI capittel

In haer cloester en was op eenen tijt maer een broot ende doen den honger vermeerderde ende die tijt nakede datmen eten soude ende die heilighe maghet hadde dit vernomen, sy was inden moede niet verstoert, noch si en vertorende haer nyet van die onsorhlike provisie vander procuratrix. Mer si riep so tot haer ende gheboet dat si dat broot deylen soude, ende dat si dat een deel den broeders senden soude, ende dat ander deel houden soude voer den susteren. Van die helft die si hielt voer die susteren, gheboet sij

datmen die breken soude in L stucken naden getael der joncfrouwen, ende datmense legghen soude opten tafelen der aermoeden. Die devote procuratrix sprac:

- "Lieve moeder, het waer van groten node dat die oude miraculen Christi hier bi waren, soudemen dit cleyn deel broots in L stucken breken."

Die moeder die betrouwende was inden Heere, antworde:

- "Doet vrilijc, dochter, dat ic u segghe."

Doen voldede si dat ghebot der heiliger maget. Ende die onbevleete moeder haeste haer voer haer dochteren Gode die vierighe ghebeden met suchten te senden. Ende hier en binnen - overmits die godlike gaven - soe wies dat broot inder susteren handen, als dat een ieghelic ghenoech creech ende versaedt wort. Ende alst wies biden susteren, soe ghesciedet oec by den broederen.

Ende op een tijt, soe ghebrac den maechden olie, als dat daer niet en was, noch oec voer den siecken. Die heilighe

vrouwe Clara nam dat vat ende wiesschet met haer selfs handen ende sette dat aent sijde op dattet die aelmis haeldere nemen soude om olie te gaen. Die devote broeder haeste hem om te hulpte deser grooter armoeden der susteren, ende ghinc om dat vat te nemen. Mer het en es niet inden mensche diet wil, noch in dien daer loept, mer tys inden ontfermhertigen God, overmits dat vierighe ghebet deser heiliger maget. Ende dat vat wort vol oliën gevonden van den broeder. Ende al murmurerende sprac hij:

- "Om met mi te spotten, hebben mi dese wiven geroepen, want dit vat vindick al vol oliën."

Ende sij brochten dat vat voer Sinte Clara ende sij dancten ende loefden Gode.

¶ Van haer wonderlijcke magherheit des lichaems ende strengicheit des levens. Dat XXVII capittel

Van die wonderlijcke castiënghe haers lichaems waer nutter

te swighen dan te spreken, want sij sulcke dinghen dede in welcken die wonderheit des horens soude kyven met die waerheit der dinghen. Want een eenvoudigen roc ende een grove mantel van snode laken droech sij, meer om haer lichaem te decken dan te verwermen, want dat laken was grof ende ruuch ende vele groover dan Sint Franciscus' cleeder. Ende sij en hadde oec nye eenighe gebruykinge der scoenen aen haer voeten, mer altijd ginc sij metten bloten voeten.

¶ Ten was haer niet groet dat sij alle dage vaste ende dat sij een bedde ghebruycte sonder pluymen. In desen dinghen dede sij gelijk den anderen susteren, ende daer om en had sij hier geen sonderlinge verdiente of.

¶ Mer laet nu die herten der horres bevresen ende die oren verwaren. Och, wat overdrach was des maechdelijcke vleische metten verkens huyt! Dese heilighe maghet hadde eenen roc van een verkens huut haere laten maken, welc sij

verborghen onder haeren roc droech, daer sij dat sachste af ghesneden hadde. Dit droech sij, dat scarp aen haren bloete lichaem. Ende som tijden soe droech sij een cleet van peerden haer dat met cnopen te samen geweven was, dat sij tot veel tijden met haren banden gorde om haer naecte lichaem. Dit cleet hadde sij een van haren dochteren geleent, die daer om gebeden hadde. Welc doe sijt aengetogen hadde ende began die herdicheit ende scarpicheit te voelen, sij en hadt soe begeerlijc niet ghebeden; sij en gaef noch blijdelijker weder om.

Die bloete aerde ende somtijt die herde wijngaert rancken waren haer bedde ende een groet haert hout leydese onder haer hoeft voer haer oerkussen. Ende in lanceit van tijden - overmits crancheit haers lichaems - soe ghebructe sij somtijts onder haer lichaem ghecapt stroe, ende onder haer hoeft wat hoys ende cafs.

Ende als sij haer lichaem aldus strengelijc gequelt hadde, soe began sij een groote siechte te crighen. Ende overmits dat gebot van Sinte Franciscus soe gebruycte sij een wijl tijts eenen sac met caf ghevult.

¶ Van haer wonderlijcke vasten ende hoe sij somtijde niet en besichde met dallen. Dat XXVIII capittel

Int vasten soe gebruycte sij soe groten strengicheit dat sij nauwe van der cleynre daghelijcxer spijsen dat leven onthouden mocht hebben, ten ware dat haer geen ander cracht op gehouden en hadde. Ende als sij gesont was, soe vaste sij die XL daghen ende Sinte-Martens vasten onder wijlen met water ende broet, ende alleen des sondaechs plach sij een weynich wijns te proven, als sijse hadde. Ende dat uter maten te wonderen es, soe en plach sij in die groote vasten des maendaechs, des woensdaechs ende des vrydaechs niet metdallen te besighen in spijsen. Aldus

soe vervolchden hem daghen der soberre spijsen ende die daghen der scerper abstinenciën ende stervinghen als sij dien dach der volmaecter vasten dede met broet ende water, oft haer hoechtijt geweest hadde.

¶ Hier om en waest geen wonder dat - overmits dese groote strengicheit die Clara langhe tijt dede - haer met grooter siecten onder die voet hielt, ende haer craft verteerde ende haer lichamelijcke stercheit vernielde. Haer susteren hadden groot medelijden met hare moeder overmits desen strengen dooden die sij dagelijcx leet, ende bescreyden haer dicwil met rouweghen tranen.

¶ Ten laesten, Sinte Franciscus ende die bisscop van Assissen verboden Sinte Clara dese grote strengen vasten van die drie daghen ende bevalen haer dat sij geen dach en soude laten voerbi gaen, sij en soude onder half uncie broets nemen tot haer nootdorst, ende want die swaer castidinge haers lichaems plach te maken quetsinge der ghemoeden.

Mer het scheen al anders in Clara, want in al haer strenghe castijnghe ende abstinenciën hielt sij altoes haer aensicht vrolijk, als dat sij scheen die niet te ghevoelen, ende oec of sij bespot hadde die lijflycke quellinghe. Waer uut men verstaen mach dat die heylighe vrolijcheit die van binnen scheen, overvloedelijc hem van buyten openbaerde. Want die minne des herten, die saftige die ghesel des lichaems.

¶ Van haer sonderlinghe oefeninghe inden gebede. Dat XXIX capittel

Inder gelijkcker wijs als sij haer doode inden vleysche, soe was sij oec al heel vreemde der warelt, want haer ziele was altijd becommert met stadighen gebeden ende met godlijcke love. Ende sij had alrede bevesticht die scaerpheit der inwendiger begeerten in lichte, ende als sij overgetreden had die aertsce dinghen, soe spreide sij wijt uut haren scoet inden regen der graciën. Nader completen vertoech sij lange haer bedinghen ende met haer overvloedighe tranen verwecte sij die

ander mede tot screyen. Ende als die ander susteren haer vermoede leden te rusten droeghen, dan bleef sij wakende ende onverwinnelijc in haren gebede, opdat sij dan ontfanghen soude die verborgentheit der godlijcker insprekinghe als die ander susteren laghen ende sliepen.

¶ Dicwil als sij lach opter aerden gestrect in haer ghebeden, soe was sij seer vochtich van tranen ende bestortte die arde metten screyen. Alsoe dat sij altoes scheen haren brudegoem Jhesus te houden in haren armen, in Wies tegenwoerdicheit die tranen gheoffert worden.

¶ Doen sij op een tijt aldus overgoten was met tranen, soe openbaerde haer die duvel in een form van een zwaert kint ende sprac tot haer ende seyde:

- "En wilt aldus vele niet screyen, want ghij sult daer of blind worden."

Clara antworde hem haestelijc:

- "Hij en sal niet blind worden die den Heere sien sal."

Als hij dat hoerde, vloet

hij confuys van haer. Ende opten selven nacht als Clara aldus in haer gebet lach ende bestortte met tranen, soe quam die valsche bedriegher weder tot harer ende seyde:

- "En screyt niet aldus vele, op dattet breyn des hoefts niet van een en sceide ende uut dijn nose crighen."

Sij antworde haesstelijc:

- "Hij en sal geen siericheit lijden die den Heere dient."

Rechte voert sceyde hij van haer.

Hoe groote bevestinghe haers selfs sij ontfinc in den vierighen oven des gebets, hoe grootelijc haer began te verlanghen in die ghebruykinge der goetheit Gods, dat proeven haer godlijcke wercken ende mirakelen. Ende als sij aldus blijdelijc vanden gebede op stont soe sprac sij vierighe ende vlammege woerden, die die herten der susteren doeringhen ende ontstaken, welcke woerden sij ontfinc vanden outaer des godlijckes viers want sij verwonderden hem dat soe grooten sueticheit uut haeren mont quam

ende dat sij soe claerlijc scheen buten ander tijden warachtelijc. God hadde in Sijnre sueticheit den armen bereyt ende dat herte, dat waer aldus vervult, hadde dat lichte des gelijcs lijflijcken van buten in den ghebede. Aldus soe was sij in dese verganckelijcke warelt met haren brudegoem alsoe vereenicht, dat sij altoes haer welden ende haer lusticheit inden Oversten hadden. Ende aldus in deser verganckelijcke werelt verciert met stantaftighen doechden, hielt sij den scat der gloriën in een eerden vat besloten ende bleef metten vleesche inder aerden ende metter herten inden hemel.

Sij hadde voer een sede dat sij altijd die eerste was inder metten ende sij plach die jonge susterkijns overmits teykenen al swigende te wecken ende te vermanen ende te leeren totten dienste Gods. Dicwil als die ander susterkens sliepen, plach sij die lampen

te ontsteken ende die cloecken met haren handen te luyden. Die traechheit en vant geen stede noch die luyheit geen stoel. Mer dat slot Gods was omset tegen die laghen des bedriegers metter timmeringhe des devoten ghebets.

¶ Hoe dat overmits Claren ghebet die Sarazijnen wonderlijk verjaecht werden. Dat XXX capittel

Het es behoerlijc, dat wij vertellen vander grootheit haers gebeths, welc grootheit als sij inder waerheit warachtich sijn, soe sijn sij oec alre eeren waerdich. In dier tempeest, doen die Heilige Kercke ghedoechde vele wederstoets inder werelt, onder der keyser Frederijco soe dranc dat dal van Spoleten dicwil vanden kelc des wederstoets. Doen waren daer - overmits dat gebot des keyzers - veel scaren van ridders ende Sarazijnen ende scutters gesonden om die steden te bevechten. Alsoe veel als een swaelm van biën, soe dic quamen sij in een. Ende als sij die stadt van

Assise verderven wouden, op een tijt daer voer quamen, welc stadt die Heere uutvercoren hadde, ende als sij bij der poorten quamen, die Zarazijnen zeer boes ende quaet volc was, welc zeere dorstich was na dat kersten volc ende naecten bijden cloester der heiliger maechden tot Sinte-Damiaens. Die ombesmette herten der susteren worden seer vervaert ende beefden van anxte ende sij quamen met jammerlijcken suchten ende screyen lopen totter heiliger abdissen Clara. Met onbevreesder herten troeste sij haer dochteren ende seyde dat die ontfermherticheit Gods nakende was. Ende sij gheboet datmen haer draghen soude voer die porte, want sij seer siec was, ende datmen haer reyken soude een busse van elpen been gemaect die zeer costelijc verciert was ende hadden in grooter waerden, want dat Heilighe Sacrament daer in besloten was. Ende als sij dus daer

devotelijk lach in haer gebeden, soe sprac sij devotelijcken tot haren brudegoem:

- "O, mijn Heer, ist U behaechlijc dat dese ongewapende maechden die ic in Uwer minnen opgevoet heb, geleverd selen worden inden handen der wreder Sarazijnen? O, lieve Heer, bewaert doch dese heilighe maechden, die ic alte hants in deser tijt niet bewaren en can."

Siet, nu hoert een wonderelijc dinc dat daer ghesciede. Daer was te hants bereyt die goedertierenheit Gods. Daer quam - overmits die barmherticheit Gods - een stemme uuter bussen als een jonc kindekijn ende seyde:

- "Ic sal u altijd bewaren."

Sij antwoerde:

- "Mijn lieve Heere, ist U behaechlijc, soe bescermt oec dese stadt, die ons overmits U minne voedet ende op hout."

Die Heere sprac:

- "Sij sal wat swaricheiden lijden overmits haer verdienten, mer ic salse met mijn

beschermenis bewaren."

Doen rechte sij haer op, dese heilighe maghet, haer screyende aensicht ende strecte ende troeste die screijende susteren, seggende:

- "Ic love u bij trouwen, lieve dochteren, ghij en selt geen quaet lijden, daer ghij voer ghesorcht hebt; alleen betrouwet inden Heere."

Ende rechtevoert bevreesde haer die vreetheit ende coenheit der quader honden ende clommen haestelijc over die mueren daer sij over gecomen waren ende zeer verstoert worden sij overmits dat vierige ghebet Clara. Ende sij beval den genen, die dit gesien ende ghehoert hadden dat sij dit mirakel doch niet openbaeren en souden, alsoe langhe als sij leefde.

¶ Hoe dat sij oec verlossede die stede van Assisen overmits haer gebet die vanden boesen menschen beleghen was. Dat XXXI capittel

Op een tijt soe was daer een ende hiete Vitalis van Averse. Desen was ghierich der ydelre gloriën ende moedich inden strijde ende was

een capiteyn, gecomen van des keyzers heer ende quam daer tegen die stadt van Assise. Dese man maecte die eerde al bloet vanden bomen die daer bij stonden ende quam sterckelijcken aen om die stadt te belegghen. Ende hij swoer dat hij van daer niet trecken en soude, hij en sach eerst die stadt gewonnen ende bedorven. Het was soe verre gecomen, dat sij die stadt verliesen soude. Doen dat dese heilighe maghet Clara vernam, soe versuchte sij swaerlijc ende riep die susteren tot haer ende sprac met screyenden oghen:

- "Mijn alder liefste dochteren, ghij weet wel dat wij van dese stede dagelijcx veel goeder aelmissen ontfanghen. Ende ten waer niet redelijcken dat wijse niet te hulpen en quamen na onsen vermoghen."

Sij gheboet datmen halen soude asschen ende dat sij haer hoefden bloet soudent maken. Ende sij maecte ierst haer hoeft bloet ende bestroeyde dat met asschen ende dat dede sij oec den susteren op thoefte ende sprac tot hem allen:

- "Trect

alle gader metter herten tot Onsen Heere ende bidt Hem met alre innicheit voer die verlossinghe van deser steden."

Wat ict al met sonderheid vertellen? Wat wil ic segghen van die vierighe tranen der maechden ende vanden weldighen ghebeden?

¶ Des anderen daechs wrocht die bermhertighe God oerberlijc metter becoringhen, die niet en versmaet dat gebet der armer. Dat heer wort al heel ghesceyden ende die hoverdige Vitalis die vloet confuust van daer teghen sijn belofte. Ende hij en quelde die stadt niet meer ende na drie daghen soe worde hij verslaghen metten swaerde.

**¶ Hoe sij - overmits haer gebet - een vrou verlost van V duvelen.
Dat XXXII capittel**

Ten es gheen wonder dat dat ghebet Sinte Clara teghen die vreetheit der menschen crachtich es, wanttet oec die vianden verbrande. Want daer was een devote vrouwe uter stede van Pijsanen ende quam op een tijt tot deser steden opdat sij Gode ende Sinte Claren dancken soude ende

loven voer dier weldaet dat sij overmits Sinte Claren gebet verlost was van V duvelen ende die boese geesten riefen in haer utscheiden dat sij van dat vierighe ghebet Sinte Clara voerden ende van dat beseten vat moesten sceyden.

¶ Ten was geen wonder dat die vianden haer ontsagen, welc God - overmits die verdienst haers levens ende hare gebeden - veel heymelijcheden openbaerde ende wat van noode was dat sy begheerde wort haer verkundicht. Ende oec hoe dat die opiniën haers gebets bijden menschen was, dat laet ons vertellen. Want sonder saec en hadde die heilighe paus Gregorius groot betrouwen in haer ghebeden. Ende oec sette hij wonderlijc sijn gelove, want hij daer een nyewe cracht uut bevoelt hadde als hem eenighe droefheit aen quam. Ende want hy bisscop Ostiënsen was ende wort daerna gecoren totter hoecheit des pauselijcken staets ende altijd was hij devoet tot deser maget ende plach dicke haer minnelijcke brieven te scriven haer hulp begeerende welc hij

sonder twifel vernam ende als dit was een dinc vol oetmoedicheits, alsoe eest oec met ganser vliet nae te volgen, want dese stadhouder Gods bidt hulp van die dienst maecht des Heeren ende bevelt hem in hare doechden ende ghebeden. Hij wist wel wat die minne werckende conde ende wat vriën toeganc die suver maechden hebben totten stoel der overster mogentheit Gods. Want eest dat die Coninc der gloriën Hem selven gevet den geenen die Hem puerlijc minnen, wat ist dat Hi niet en gevet den genen die Hem devotelijc bidden, eest sake dattet nut is, dat sij bidden. Ende Sinte Franciscus hadde oec groot betrouwen in dat ghebet sijnder devoter dochter, dat hier na allensken declareren sal.

Want als Sinte Franciscus inden beginsel sijnre bekinghe, in welcken hij Gode een devoten dienst bewijsde, soe dochte hij inden sinne dat die godlijcke wille te versoecken waer doer die verdiente van

Sinte Clara. Ende als sij devotelijcken ghebeden had overmits godlijcke insperacie, sprac sij tot hem, dat hij haer niet alleen profitelijc te wesen, maer dat hij gesent waer om alle dese werelt nut te wesen. Ende Sinte Franciscus hadde oec soe groote betrouwen in haer ghebeden, dat hij dicwil die sieken tot haer plach te senden, op dat sij doer haer gebet ghesontheit mocht vercrigen.

Hij hadde oec eenen broeder, die Steven, ende was onvroet geworden, soe datmen binden moest ende sinden tot haer, op dat sij hem een teken des Heilighen Cruces soude maken. Dat dede sij als een dochter der ghehoersaemheit ende niet toe scrivende haer volmaectheit. Ende sij nam desen broeder inder stadt daer sij gewoonlijc was te bidden ende lieten een weynich slapen. Ende vlucs daer na, als hij ontwaect worde, soe stont hij op gesont ende ghinc alleen ende los tot Franciscum, uut welcken men openbaerlijc mercken mach: was die stede der bedinghen van sulcker cracht

, hoe crachtig waren dan haer vierighe ghebeden.

¶ Van haer wonderlijcke devocie sij hadde totten Heilighen Sacramente. Dat XXXIII capittel

Hoe groote begheerte der devociën Clara hadde totten Heilighen Sacramente des outaers, dat bewijsen wel haer wercken.

Eerst in die wechjaginghe der Zarasijnen; doen die stemme eens jonghen kints daer uter bussen sprac. Want in die sware siecte daer sij om te bedde lach, liet sij haer op rechten ende wat achter den rugghe leggen dat haer op hielt. Ende alsoe sittende, span sij zeer cleyn laken, alsoe veel, daer wel L corporalen af dede maken, die sij in sijden ende purpere sacxkens besloet, ende sijnde se in allen kercken die omtrent Assisen ghelegghen waren.

Ende als sij dat lichaem Ons Heeren ontfanghen soude, soe maecte sij haer eerst voechtich met heeten tranen. Ende soe ginc sij voert - al bevende ende al scrumende - ende sij en ontsach niet min Den Genen

Die inden Sacramente verborghen lach, dan Den Genen Die hemel ende aerde regeert.

¶ Hoe sij op eene nacht vander gheboerten Gods hoerde den sanc inder kercken, doen sij sieck was. Dat XXXIIII capittel

Mer als sij in haer siecte ghedachtich was Christum, haren Heere, also visenteerde Hijse weder in hare siecten. Inder nacht als al die werelt vrolijk was metten ingelen vander gheboorte des cleynen Kindekijns, soe waren alle die susteren ter kercken om te bidden ende lieten die sieke moeder daer alleen ligghen. Ende als sij - dus daer alleen wesende - honich vloeyende ghedachten began te crighen van dat cleyne Kindeken Jhesu, ende creech groote bedructheit in haer herte, dat sij metten anderen susteren in Sijnen love niet teghenwoerdich en mochte wesen ende sprac met grooten suchten:

- "O, mijn Heere, mijn God, ic bin hier alleen ghelaten in deser steden."
Siet, vlus daer na alle die sanc ende

lof die daer ghedaen woerden in die kercke Sancti Francisci, die hoerde sij volcomelijc met haren oren, ende oec die vrolijcheit ende groote jubilacie der broderen ende oec dat geluyt der orgelen. Want die stede was soe verre van daer, dat sij niet menschelijc was, dat te hooren, oft sij mocht boven alle ander creatueren sceerp ghehoert hebben. Ende noch sach sij een ander, dat boven al gaet, want sij was waerdich die cribbe des Heeren te sien ende die wort haer inden visioen ghetoeent.

Des morghens, als die susteren weder quamen tot haer, soe seide sij:

- "Ghebenedijt soe moet sijn die Heere Jhesus Christus, Die mij niet achter ghelaten en heeft als ghij dedet, want ic heb warachtelijc - overmits Sijn gracie - ghehort alle die godlike loven die van deser nacht SinteFranciscus kercke ghesciet sijn."

**¶ Van haer barnende minne die sij hadde totten gecruysten Jhesum.
Dat XXXV cappittel**

Sonderlinghe plach sij te bescreyen dat lijden Ons Heeren ende uut Sijn heilighe wonden plach sij te putten bitter begeerten. Ende nu suect sij daer uut suete bliscapen. Die tranen Christi, die Hij stortte in Sijnen leven ende in Sijn lijden, vervulde sij crachtelijc, ende docht altijt opten Genen Die die diepe minne geprint hadde in haer herte.

Sij leerde die novissiën ende jonghe susterkins, dat sij den gecruysten Christum bescreyen souden. Ende dat sij hem leerde metten woerden, dat vervulde sij metten wercken. Want dicwil als sijse int heimelijc vermaende tot alsoe danighen dingen, began sij te screyen, eer sij die woerden uitbroecht.

¶ Tusschen sexte tijt ende noen tijt plach sij altijt meere devocie te hebben tot Sijnre passiën ende bitter lijden, op dat sij den ombevleeten Heer een sacrificie daer mede offeren woude.

Op eenen tijt als sij te noen

tijt in grooter devociën lach in haer celle, soe quam die duvel ende sloechse aen haer wanghe wreedelijc, soe dat haer oege bloedende wert ende liep over al dat maechdelijcken aensiecht.

Ende op dat sij haer altijd sonder ophouden mocht voeden wellusten des ghecruysten Christi, soe plach sij altijd devotelijc te spreken een gebet vanden V wonden Christi ende dat officium vanden Heiligen Cruys. Alsoe dat die minner des Cruys haer geleert hadde, plach sij te oefenen met grooter begeerten. Sij gorde op haer naecte lijf een corde van XV knopen, gemaect ter eeren der wonden Ons Heeren Jhesum.

¶ Hoe sij eens op getoghen was inden geest - inden dage des avontmaels - van haer selven, overmits medelijden der passiën Ons Heeren, twee dagen lanc. Dat XXXVI capittel

Op een tijt als nakende was den dach des godlijcken avontmaels, inden welcken die Heere Sijn jongheren spijsse met Sijn

heilighe lichaem ende duerbaer bloet ende die Hij minde int eynde der werelt. Ende als die tijt nakende was als die strijt des Heeren began, soe worde Clara zeer bedruet ende ginc ende sloet haer selven in haer celle. Ende als sij den biddende Heer volgen woude, soe was sij droevich met Hem ter doot toe ende docht over - daer sij dus sat - die gevangenis ende al Sijn bespottingen die Hij gheleden hadde in vaster memoriën. Ende alden nacht over ende den naevolgenden dach bleef sij soe vervreemt van haer selven - ende altijd haer ogen open opten ghecruysten Jhesum - ende scheen al om bevoelt te wesen.

Ende een van haer dochteren quam tot haer - om te besien of sij iet woude - ende sij vantse altoes alleens sittende. Ende als die nacht vanden saterdaghe aen quam, soe quam

die devote dochter weder tot haer ende ontstac een keers, vermanende die heilighe maghet dat gebot Francisci, want hij hadde geboden datter geen dach voer bi en soude gaen, sij en soude wat eten. Ende als dese suster dus bi haer stont, sprac sij, als of sij van vreemder steden gecomen waer:

- "Wat noot eest deser keersen? En eest niet dach?"

Die suster sprac:

- "Mater, die nacht is verbi gegaen ende die dach es gheleden ende die ander nacht is weder gecomen."

Clara antwoerde:

- "Ghebenedijt soe is dese slaep, mijn lieve dochter, ende want ic se langhe begeert hebbe, soe is sij mi nu verleent. Mer alsoe lange als ic leve, soe en wiltet doch niet voert seggen."

Uut welcken mach men mercken met hoe grooter begeerten dat minnende herte doerwont was. Ende overmits grote medelijden, soe hoerde sij uitermaten garne predicken vanden ghecruys\ten

Heere.

¶ Op een tijt als Sinte Franciscus predicte vander passiën Ons Heeren ende hij noemde devotelijc den honichvloeyenden naem Jhesu, soe creech Clara sulcke godlijcke soeticheit daer of in haer herte, soe dat van dier tijt voert geen tribulacie, geen tempeest, geen siecte hoer swaer en waren om dien sueten naem wil.

¶ Hoe Sinte Franciscus ende sijn gesellen waren op getoghen inder stede tot Sinte Mariën der Engelen. Dat XXXVII capittel

Franciscus, die knecht des oversten Gods, als hij stont tot Assise ende dicwil die heilige bruyt Christi Claren met sijn heilige vermaninge versoecht, ende sij badt weder om met groeter begeerten hem, dat sij doch eens met malcander eeten mochten, welc Sinte Franciscus altijt versmade, waer of Sinte Franciscus' gesellen - aenmerckende die groote begeerte deser heiliger joncfrouwen - seyden tot hem:

- "Vader, ons dunc dat dese strengicheit van u en comt

niet uut godlijcker minne, dat ghij deser heiligher maget Clara niet en verhoert, welc
- bij sonder overmits u predicacie - u eerste dochter is geweest ende heeft alle dinc
versmaet om den Heer te dienen. En mach sij niet eens met u comen te eeten? Want
had sij bij avontuer grooten dinghen begeert van u, sij soudese vercreeghen hebben.
Sij eest doch wel waerdich dat ghij haer hier in consenteert?"

Sinte Franciscus antwoerde:

- "Eest dattet u oerboer dunct, ic consenteert mede. Ende op dat sij te meer vertroest
sij, soe wil ic dattet ghesciede tot Sinte Mariën der Enghelen, want sij heeft langhe
tijt Sinte-Damiaens ghesloten gheweest ende als sij dan comt totter eerster steden
harer bekinghen, soe sal haer geest wat vernuwen dat sij daer met ons eeten mach."

Ende doen die tijt daer toe geordineert was, soe quam Clara met een ghesellinne,
om dat gebot

des heilighen Francisci te voldoen, ende Franciscus met twee broeders. Ende doen sij ter steden quam daer die heilighe man was, soe gruete hijse vriendelijc, mer sij socht - naden woerden Gods - eerst dat rijc der hemelen inder kercken. Ende doen sij haer reverencie gedaen hadde voer dat belde der ombevelecter Maghet Maria ende alle die steden daer sij die beginsel bekinghe ghenomen hadde, versichte sij met haren gebede.

¶ Hier en binnen soe naecte die ure des eetens ende soe aten sij nader manieren des heilighen Vaders - die tafel liggende opter aerden - als die arme luyden plaghen ende hij sat eerst met sijnen gesellen ende Sinte Clara met haer gesellinne. Ende alle die ander broeders saten aen een ander oetmoedighe tafel.

¶ Voer dat eerste geestelijc gerecht began Sinte Franciscus soe suetelijc ende hoochlijc te spreken van Gode, soe dat die heilighe Vader ende Sinte Clara met haer gesellinne

ende alle die ander die aen die tafel saten alte samen inden geest op ghetoghen worden. Ende als sij dus saten metten oghen inden hemel ende die handen ghevouwen ende ten hemel gered, soe wies die vlamme des godlijcken viers alsoe opt huys sienlijc, soe dattet volc van Assise ende voert alle dat volc dat daer omtrent woende quamen gelopen ende meenden dat die kercke ende tcloester van Onser Vrouwen ten Engelen ende oec dat bosch dat daer bi lach gebeernt hadde ende daer om quamen sij gelopen om hem te baten te comen ende den brant te blusschen. Doen sij quamen totter steden daer sij saten, die dit ghesien hadden, soe vonden sij ende sagen alle dinc onverbrant ende ongequest. Ende sij ghinghen binnen int huys al verwonderende ende vonden daer dese heilige menschen sitten aender tafelen ende dat sij alheel op getoghen

waren tot Gode inden geest ende dat sij alle om gecleet waren metter godlijcker claetheit, uut welcken sij vermoeden dattet geen materiael vier en was dat sij saghen, mer om dat heilige ende vierige gheselschap dat daer bij een was, soe was dat een godlijcke vlamme geweest. Sij ginghen weder thuys ende waren daer mede zeer ghestichticht ende vertelden den menschen die wonderen Gods die sij ghesien hadden. Ende als dese heilige Franciscus ende Sinte Clara metten anderen aldus vermaect waren metter godlijcker spijsen, soe proefden sij luttel oft niet veel van lichamelijcker spijsen.

Ende ten laesten soe is Sinte Clara, met haer gesillinne weder tot Sinte-Damiaens gegaen ende doen die susteren haer saghen comen, waren sij zeere verblidet, want sij sorchden datse Sinte Franciscus setten souden in een ander cloester om dat regiment aen te nemen gelijc hij te voren gedaen hadde met haer suster Agnes. Want hij sprac

somtijden tot Claram:

- "Bereyt u altijd of ic bi aventuren u senden woude tot een ander stede daer ict u gebiede."

Ende sij antwoerde altijd als een dochter der ghehoorsamheit:

- "Vader, ic bin berijt onderdanighe te wesen tot allen dinghen daer ghij mi toe ghebiet".

Ende van dier tijt voert soe bleef sij daer besloten tot dat sij sterf.

¶ Hoe dat sij geerne hoerde die prekinghe der broederen des woert Gods ende hoe op een tijt haer openbaerde onder een sermoen een suverlijc kindeken. Dat XXXVIII capittel

Ende want dan waerdelijcken die comtemplaciën gevoet wort overmits die woerden Gods, soe socht Clara altijd vierlijc dat woert Gods te soeken, waer om soe en besorchde sij haer niet alleen, mer sij was oec sorchfoudich voer die geestelijke spijsse haerre dochteren overmits devote predikaers des woert Gods, die sij haer besorchde van welcker prekinghe haer deel dat snoetste niet en was. Want sij worde met soe grooter

blijscap bevaen int hooren vanden sermone ende sij vercreech soe grooten welde int overdincke haers brudegoems, dat sij op eenen tijt als broeder Philiphs van Adria predicte, soe openbaerde haer een scoen jonc kint ende stont bi haer ende gaf haer groote ghenoechte met sijnre lusticheit onder dat welcke openbaringhe ghevoelde oec een vanden susteren die dit sach vander mater ende wort vervult met grooter bliscapen. Want al waest dat sij niet ongeleert en was, nochtan soe verblijde sij haer een gheleert sermoen te hooren vanden gheleerden predikare. Want sij wist wel dat die carle scuulde onder den scael der woerden, welcke carle sij subtilijcken vercreech ende met meere smaeck smakede. Ende sij conste als een vroede bie uut yeghelijcker predicaers sermoen trecken, dat der zielen alre nutste

was ende vruchtbaerste. Ende oec wist sij wel dattet niet min vroetheit en was een bloem van eenen groven doerne te plucken, dan die vrucht van eenen edelen boem te eten.

¶ Doen op een tijt die paus Gregorius verboden hadde dat nyemant sonder oerlof en soude gaen int cloester der susteren vanden broederen, soe bedroefde haer zeere die milde moeder om dat sij die spijsse harer zielen te selden soude ontfaen ende sprac met suchten totten susteren:

- "Laet hem nu alle die broeders van ons halen nu hijse ons af neemt die gevers des geestelijcken voetsels."

Ende te hant soe sende sij die broeders alle weder om, want sij en woude geen broeders bi haer hebben, die haer dat lichamelijcke broet besoerchden, als sij geen hebben en soude die haer dat geestelijcke broet souden minnesteren. Doen dat die paus hoerde, riep hij dat gebot weder om ende gaeft inden handen haers

generaels minnisters.

Als aldus die heilige maget aldus devoet was met vieriger begeerten totten heilighen cruys, soe verdiende sij dat sij doer dat heilige teyken veel wonderlijcke dinghen wrochte ende sij die die verholentheit des cruces met sonderlingher minnen omhelsde, soe worde sij overmits die crachte des Heiligen Cruces verlicht met teykenen ende mirakelen ende van veel mirakelen wil ic sommich vanden sekersten cortelijc vertellen.

¶ Daer was een kint van drie jaren ende hiet Mathiolus vander stadt van Spoleten geboren ende had een steen onverhoets in sijn nose ghesteken, welc nyemant noch oec dat kint met eeniger listicheit uut en conste gecrighen. Dit kint aldus wesende in grooter bangicheit wort gebrocht tot Sinte Claren ende doen sij dat

teyken des Heilighen Cruces over hem gheslaghen hadde, soe viel die steen uuten nose ende dat kint wort verlost.

¶ Daer was oec een ander kint van Perusiën gheboren, dat een vleckce had aen sijn oghe, soe dattet dat heel oge bedecte. Dit kint woert gebrocht tot Sinte Clara ende sij taste dat oech aen ende sloech dat Heilighe Cruys daer over ende seyde:

- "Gaet ende brinct dit kint tot mijnre moeder opdat sij dat Heilighe Cruce daer mede over slaet."

Ende die heilighe vrouwe Ortulana, als een goede gardenesse, volchde hier in haer plant ende seghende dat kint metten teykene des Heilighen Cruys. Ende die vleckce ginc wech ende dat kint began claerlijc te sien ende Clara seide dat dat kint overmits verdienten haerrer moeder verlost was, op dat sij haer moeder eeren woude. Ende die moeder screef haer dochter toe ende seyde dat sij des groten teykens onwaerdich waer.

¶ Daer was een vanden

susteren ende hiete Benvenuta. Dese was bevaen metter siecten der festelen, dat sij bi na XII jaren lanc hadde ende tot V loepende gaten, soe liep die ettere daer uut met welcker suster Clara medelijden hadde ende sloech daer over dat teyken des Heilighen Cruys ende te hant, soe worde sij gesont van harer sericheit.

¶ Een ander vanden susteren ende hiete Amata was XIII maenden watersuchtich ende oec hadde sij die cors ende den hoest ende mede dat lanc evel over welc suster Clara ontfermherticheit hadde ende ginc totter toevlucht tot harer edelre medecine ende teykendese metten teyken des Heiligen Cruces ende sij woerde ghesont.

¶ Een ander dienstmaecht Gods van Parusiën geboren hadde haer stemme twee jaer lanc verloren, alsoe datmense nauwe horen of verstaen mocht. Op eenre nacht van Onser Vrouwen Assumpcie wort haer in een visioen toe gesproken dat die heilighe maghet Clara haer wel verlossen soude ende

sij worde ontwaect ende verbeide den dach met grooten verlanghe. Ende des smorgens vro soe haeste sij haer tot haer moeder ende begeerde van haer ghesegent te sijne metten teyken des Heiligen Cruys, welc haer geboerde ende sij wort gesont ende creech haer stemme weder.

¶ Daer was een ander suster ende hiete Cristina die was langhe tijt doef ende hadde wel veel raets ende medicine te vergeefs hier toe gedaen, wiens hoeft die heilighe maget Clara segende ende taste dat oer aen ende sij woert gesont.

¶ Daer waren oec in haer cloester veel susteren die met menigerhande siecte beswaert waren. Doen Clara daer int siechuys quam, soe sloech sy V werf over die zieken dat teyken des Heiligen Cruys ende daer worter V gesont. Uut welcken mirakelen men merckelijc mercken mach dat inder herten der maget Clara geplant was den boem des Heiligen Cruys Wies vrucht als sij haer ziele spijsde, soe gaven

die bladeren van buten die medicine.

¶ Hoe dat Clara dat Cruce overmits mirakel printe inden broode inder tegenwoerdicheit vanden paus. Dat XL capittel

Clara, een devote maget Christi ende een dienstastighe disciplinne des Cruces ende een plante des heilighen Francisci zeer costelijc ende van sulcker grooter famen der heilicheit, soe was sij vermeert onder den volc, soe dat niet alleen die bisscoppen ende cardinalen, mer oec die paus selve, onse eertsche vader, begerdese te sien met grooter affectiën ende te horen ende met haer te spreken.

¶ Op een tijt soe quam Gregorius die negende paus totten cloester Sinte Clara op dat hij van haer die daer was een cijborie des Heilighen Geests, horen soude godlijcke ende hemelsche spraken. Ende als sij aldus te samen vanden godlijcken love ende vander salicheit der zielen langhe tracteerden ende oec vander reynicheit des herten, soe dede Clara beyde die

tafelen der susteren een broet daer op legghen, want sij begeerde die broeden vanden vicarijo Christi gebenedijt te hebben. Ende doen haer godlijcke colacie gedaen was, soe viel die heilighe maghet Clara op haer knyën devotelijc ende badt den paus oetmoedelijc dat hij hem ghewarighen woude die broeden te gebenedijen die daer opter tafelen laghen. Die paus antwoerde:

- "Mijn alre liefste suster Clara, ic wil dat ghijse benedijt ende slaen daerover dat Cruys des ghebenediden Christi Wien du di selven alheel in een sacrificie gheoffert hebste."

Clara antwoerde:

- "Alre heilichste vader, en laet dat niet gesciën, want ic soude zeer onneerbaer ende begrijpelijcke gheheeten worden, dat ic die een snode vrouwen persoën bin, mi vermeten soude sulcke benedictie te geven in tegenwoerdicheit eens stadthouders Jhesu Christi."

Die paus sprac:

- "Op dat ghij niet vermetelen selt worden gheheten, mer om dat ghij sult hebben verdienst der ghehoersamheit dat ghij dese broeden gebenedijt

ende slaet daer over dat teyken des Heilighen Cruys inden naem des Heeren."

Ende sij, als een dochter der ghehoersamheit, sloech een cruys over die broden ende benedidese devotelijc.

¶ Een wonderlijc teken ghesciede daer, want te hant soe sceen in elcke broot een scoen teyken des Heilighen Cruys gheprint alleens oft in deech gedruet geweest hadde eer dattet ghebacken worde. Als dit dat volc sach, verwonderden sij hem zeer ende sij aten veel van dien brooden uut devociën ende veel wortter gehouden om dat mirakel te tugen. Ende die paus hem verwonderende van dit vruchtbaer Cruys der heiligher Clare, soe dancte hij ende loefde Gode den Heere ende daer soe gebenedide hij troestelijc Sinte Clara ende reysde blijdelijc met sijn gesinne van daen hij gecomen was.

¶ Hoe Clara haer susteren vermaende totter discipline des gheregelden levens

ende oec Sinte Franciscus. Dat XLI capittel

Ende want dese heilige maget Clara was een meestersse der ongheleerder ende recht als in een groot conincs palaes een vorstinne der maechden, soe stichte sijse tot so groter disciplinen ende thoechse tot haer met soe groter minnen der goddienstichen, dat geen sermoen te volle uut spreken mach.

¶ Ten eersten soe leerde sij hem dat sij alle onlede soudē verdriven uut haer herten, op dat sij Hem alleen inwendelijc met Gode soude becomeren. Sij leerde oec hem dat sij hem niet en soudē becommeren met onledicheit der vleeschelijcker vrienden ende maghen, mer dat sij alleen soudē hopen minnen Christi, des ghecruysten Heere, ende in Sijn gracie. Sij leerde hem oec dat sij die tijtlijcke dinghen vergeten soudē ende oefenen inder passiën haers Brudegoems. Sij leerde hem oec hoe dat soe soudē versmaden die begheerten des broeschen vleesches, ende dat sij dat

vleesch met sijn bedriechlijcheit bedwinghen souden metten gheboden der reden. Sij bewijsde hem hoe dat die bedriegende viant sijn verborghen stricken in die puer herten plach te worpen ende dat hij in andere manieren becoort die gheestelijcke mensche dan die waerlijcke. Ende alsoe woude sij dat sij in sekeren tijden souden wercken met haer handen, op dat sij haestelijc - overmits oefening des ghebets - te vierigher souden worden totter oefeninghe haers Sceppers, ende dat sij achter souden laten die traechheit der vergetelheit, ende - overmits dat vier der minnen - onder die voet souden trecken die coutheit der devociën. In geen stede en was grooter silencium gehouden noch meerre bewaringhe alre eerbaerheit; daer en worde uut dat vloeyende herte geen overtallighe woerden ghesproken, noch daer en meengede niet die lichtveerdicheit des woerts die ydelheit der begeerten. Want die meestersse was zeer spaerlijc

inden woerden, ende sij bedwanc met cortheit der woerden die begeerte des overvloeyenden herten.

¶ Dit was die leere der heiligher abdissen. Mer die leere des heilighen meesters Francisci - overmits siecten - soe en leerde hij hem niet veel meer, overmits die broeders dat boetscappeden. Want hij altijd met grooter begeerten minne hadde tot dese heilige vrouwen, want hij ontboet hem dat sij soudent altijd puerlijc leven, ende sonder veel sprekens, ende oetmoedelijc te wanderen, ende eendrachtich te wesen inder liefden. Want hij mercte dat haer conversacie heilich was, ende met een stichtige ende verblidinghe der broederen, mer oec een claer toecomende schijnsel ende een glorie der Heiliger Kercken. Ende hij ontboet hem oec gelijcker wijs - alsse God vergadert had uut veel lantscappen der warelt - dat sij hem vastelijc verbinden soudent totter minnen der ghehoersamheit, ende dat sij altijd leven soudent

totter minnen, totter aermoeden ende totter ghehoersamheit, ende dat sij altijd leven souden alsoe sij sterven wouden ende daer haer leven in eynden onghebreckelijc, ende dat sij vander aelmessen der tafelen met danckaerheit ende met discrecie haer lichaem voeden souden, ende dat sij die siecten die hem God aen sinde, lijdsaelijc ontfangen souden.

Van haer grooter sorchfoldicheit ende goedertieren provisiën voerden susteren. Dat XLII capittel

Dese heilighe, eerwaerdige abdisse en minde niet alleen die zielen harer dochteren die oec haer lichamen met wonderlijcker naersticheit dienden. Want sij dicwil inder coutheit des nachts decte met haer handen die coude susteren die sliepen. Ende die sij onmachtich sach totter gemeender strengheit der oerden te houden, die sette sij saechter maticheit te houden. Waest oec dat eenige susteren beswaert was metter becoringhen

ende bedructheit onvangen, die ontboet sij heimelijc ende troestese met tranen der minnen. Ende somtijt viel sij neder voer die voeten der bedructer susteren ende - als een moeder met smeken - soe matichde sij die cracht der droefheit. Ende die dochteren en waren niet ondancbaer dier weldaden haerrer moeder, mer sij gaven hem selven over met alre devociën tot haer te dienen. Die dochteren grepen die gunste der minnen inder moeder ende inder meersterssen omgrepen sij die officie der prelaetscap ende volchden nae inder voerganster den voerganc der gherechticher, verwonderden hem inder bruyt Christi die privilegiën der gheheelder heilicheit.

¶ Van haer menigerande siecten ende wonderlijcke lijsamheit. Dat XLIII capittel

Dertich jaer lanc hadde sij gelopen inden weder loep der hoechster armoeden, ende als sij overmits menigherande siecten ten laesten quam totten eynde des oversten roepens der ewiger salicheit - want die cracht des lichaems

was in haer vander strengicheit der penitenciën seer ongevallich geworden - soe becommerden haer die siecke inder lester tijt haers levens, op dat sij als sij ghesont was, rijckelijc was begaeft metten verdienten der wercken dat sij - doen sij siec was - worde rijckelijc begaeft naden verdienten des lijdens. Want die doecht wort volmaect inder siecten.

¶ Hoe danich haer wonderlijcke doecht wort volmaect inder crancheit, dat wort hier in meest geopenbaert. Soe dat in harer siecten die sij hadde XXVIII jaer lanc geen murmureringhe oft clagingen en ginc uut der herten. Mer uut hare monde ginc altoes godlijcke sprake ende danckaerheit. Ende nochtans metten last der siecten dus beswaert soe scheen sij te haesten totten eynde.

¶ Het was Gode behaechlijc haren doot te vertrecken tot dier tijt toe in welcker sij met waardiger eeren vander Roemscher Kercken daer sij een toecomende dochter of was, ja een geestelijcke dochter, verhoecht soude worden.

¶ Want als

die paus een wile tijts toefde tot Luchdunen met sijn cardinalen ende als die siecte Claram stercker ende meer begonste te dwinghen, soe worden die herten der susteren metten sweerde der droefheit doerwont. Rechte voert soe worde eenre devoter suster Sinte-Pauwels van Sinte-Benedict orden aldusdanighen visioen vertoent, haer dochte dat sij met haer susteren tot Sinte-Damiaens stont bider heiliger abdissen Sinte Claren die zeer siec was ende dat sij lach in een costelije bedde. Ende als sij al screyende ende met uutstortten der tranen verbeyden dat eynde van Sinte Clara, soe openbaerde daer totten hoefden eynde vanden bedde een suverlijcke schoen vrouwe ende sprac totten susteren die daer screyden:

- "O, dochteren, en wilt niet bescreyen die genen die noch leven sal, want sij en sal niet sterven thent die Heere Jhesus tot haer comt met Sijnen discipulen."

Siet, na corter tijt, soe quam dat hof van Roomen te Parusiën. Ende als die bisscop van Oestiënsen vernam dat dat haer

siechte altoes vermeerderde, soe haeste hij hem van Perusiën om die bruyt Christi te sien, welcker hij inder officiën een vader was, ende inder besorginge een voeder, ende inder puerrer minne een devoet vriend.

¶ Hij voede haer metten Heiligen Sacrament, ende die ander susteren spijsde hij metter vermaninge der heiliger leeren. Ende Clara badt den heiligen vader dat hij haer ziele ende der zielen der susteren besorghen ende bedencken soude voerden Heere. Ende boven alle dinc badt sij hem dat hij die privilegiën der armoeden die sij verworven hadde, vanden paus soudent bidden conformeert te worden ende vanden cardinalen. Welc die hulper der geestelijcheit, als hijt haer loefde metten worden, soe vervuldet hijt metten wercken.

¶ Als een jaer geleden was, soe quam die paus met sijn cardinalen van Parusiën tot Assisiën opdat dat voergaende visioen vanden

sterfdach van Sinte Claren vervult soude werden. Want als dese paus die boven den menschen was ende neven God wesende, wijsde die persoen Ons Heeren tot welcken inden tempel der vechtender kercken, soe hadden hem die cardinalen als discipulen.

¶ Hoe dat Sinte Franciscus dien Sinte Clara seer begeert had te sien, quam tot haer, niet in sijn leven meer na sijn doot. Dat XLIII capittel

In dier weke doen Sinte Franciscus voer totten Heere Jhesum, soe was die heilighe maget Clara die eerste plante der armer susteren ende een sonderlinghe navolchster inder volmaechheit der leeren des heilighen evangelijs, Sinte Francisci seer sorchfoudich dat sij meende voer hem te sterven, want sij op die tijt beyde zeer siec waren. Ende sij screyde bitterlijc ende nijemant mochtsse troesten, want sij meende voer haer doot niet te sien haren eenigen vader naest Gode, den heiligen Franciscum haren troester

ende leeren ende iersten fundator inder graciën Christi. Ende daerom ontboet sij - bij eenen broeder - oetmoedelijke Francisco haer bitterheit des herten vander grooter begeerten tot hem. Doen dit die heilige vader hoerde, ende want haer sonderlinge minde, soe hadde hij groote mededoghen met haer met vaderlijcker gunsten. Mer merckende dattet niet wesen en mochte dat sij van hem begeerde om hem te sien, soe screef hij haer eenen brief tot haer vertroestinge. Ende alle den susteren gaf hij sijn benedictiën, ende hij absolveerde se van alle gebrechelijcheit of sij iet mesdaen mochte hebben tegen sijn vermaningen of tegen die geboden ende den raet Gods. Ende dat sij alle druck ende droefheit of leggen souden, want sij en mocht hem niet spreken of sien.

- "Mer sij sal inder waerheit weten dat sij ende haer susteren mi sien sellen eer sij sterft, ende selen daer van zeer vertroest wesen."

¶ Corts daer nae eest ghesciet dat Sinte Franciscus in dier selver weken gestorven

was. Ende alle dat volc ende die clercken van Assisiën quamen daer ende sij verkeerden die droevighe sanc inden sanc der vrolijcheden, ende brochten dat lichaem tot Sinte-Damiaens op dattet wort vervolt dat die Heere gesproken hadde doer den mont Franciscus:

- "Mijn dochteren selen mi sien tot harer vertroestinghen nae mijn doot."

Ende die yseren traliën wort opgedaen, daer sij dat woert Gods doer plaghen te horen ende te comuniceren. Ende die broeders namen dat heilige lichaem vander baren ende rechtent op tusschen haer armen ende hident soe om hoech een lange tijt, thent Sinte Clara met haer susteren waren zeer daer mede vertroest. Al waest dat sij vervult waren met droefheit ende nat van tranen, want sij rekenden hem voert aen beroeft te wesen van sijnre godlijcker ende goedertieren vermaninghen.

Och, daer wort ghetoeent dat vleesch dat te voren overmits grote penitencie zwaert was bi na ende verdroecht! Dat

was nu zeer gracelijcken ende weec ende levendich als een jonc kint dat weldichlijc op gevoet is. Daer was die edel balsem die een sonderlinghe roek gaf boven alle welriekende cruden. Daer worden oec gehandelt ende ghesien die V wonden die godlijc in hem geprent waren die den susteren grote vertroestinge gaven. Ende met grooter reverenciën namen sij dat lichaem weder of. Ende die tralie wert weder ghesloten.

¶ Hoe die paus Innocencius haer visiteerde ende absolveerde ende ghebenedidese in haerrer siecten. Dat XLV capittel

Die godlijcke voersienicheit haeste haer nu te vervollen sijn propositum ende opset van Clara, ende Christus haestede Hem Sijn arme pelgrimster te verhoghen inden palase Sijns hemelschen rijcx. Ende sij begeerde oec met alre herten verlost te worden vanden lichame deser doot ende Christus te sien regnerende inder hemelscher woeninghen, Dien sij met alder herten

inder armoeden armelijc nae gevolcht is. Hier om als die heilighe leden metter ouder siecten vercranct waren, soe wort in haer vergadert een nyewe siecte, welc haer kundichde dat haer roepinghe totten Heere nakende was, bereidende haer den wech der salicheit.

¶ Die paus Innocencius die vierde haeste hem met sijn cardinalen te visenteren die dienst maecht Christi wiens leven Hij beproeft hadde boven ander vrouwen. Doer om en twifelde hem niet haren doot en waer metter reverenciën des paus te eeren. Ende als hij int cloester quam, soe ginc hij tot dat bedde der siecker Claren. Ende sij nam die hant aen haer mont ende custe die weerdichlijc ende sij badt oetmoedelijc sijn voeten te cussen met grooter reverenciën. Die paus clam op een houten banc ende gaf haer sijn voeten te cussen om haer begeerte te voldoen. Ende sij nam die voet met grooter reverenciën ende custe die boven ende onder. Ende sij badt vanden paus

met een enghelsche aenschijn vergiffenis van al haer sonden.

¶ Hij sprac:

- "Of ic selcke genade behoefde?". Recht of hij segghen woude:
- "Soe en hadde icx niet te doen."

Ende hij gaf haer die gave der volcomenre absoluciën ende deylde haer die gracie der wijder benedixiën. Ende doen sij weder alle wech waren gegaen. Ende want sij dat Heilighe Sacrament ontfangen hadde van haer provinciael, soe sloech sij haer oghen op ten hemel ende met gevouden handen ende met innighen tranen sprac si totten susteren:

- "O, mijn dochteren, lovet den Heere met mi, want die Heere Jhesus Christus heeft Hem geweerdicht huden mi soe groten gaven te geven dat hemel ende eerde niet vergelden en moghen. Ic heb huden ontfanen den oversten Jhesum ende waerdich gheweest te sien Sijnen stadthouder, den paus."

¶ Hoe dat die susteren droevich stonden biden bedde ende sij troeste haer sustere Agniete. XLVI capittel

Die droevighe susteren stonden biden bedde harer moeder wiens

herten dat sweert des rouwe doersneet, want noch slaep noch hongher en toech se van daen, mer vergetende der bedden ende der tafelen genoechten ghenoechde hem alleen nacht ende dach te screyen, onder welcken Agnes, die devote maghet, vervult met bitterheit. Ende sij was van Florens daer gecomen ende met bitteren tranen ende bat haer Claram dat sij haer niet achter en liete.

¶ Clara antwoerde:

- "Lieve suster, het is Gode behaechlijc dat ic sterve. Laet of u screyen, want cortelijnge na sult ghi totten Heere comen met mi ende die Here sal u een groote vertroestinge laten gescien, eer ghij sterft."

Ende Agnes gelovede vastelijc die woerden harer suster. Nae Sinte Claren doot soe bleef sij daer ende tot hare geminde susteren bi Florens, soe sende sij daer, in een ghehuechnis van haer suster, Sinte Claren swaerten wiel dat noch huden des daechs blivet soe geheel ende sonder smette ghevarwet als of rechtevoert gever\wert

waer ende het geuet veel weldaden den genen die dat begeren te sien. Ende die mantel van Sinte Franciscus is daer oec ende geuet ghesontheit den sieken int hoeft ende oec die haer memorie verloren hebben, als men dit cleet oetmoedelijc op hem leit.

**¶ Van haer uterste eynde ende van veel dinghen die daer ghescieden.
Dat XLVII capittel**

Die heilige maget Clara sceen te lesten veel dagen te arbeyden in haer versceyden. Daer van wies dat gelove der heiden ende die devocie des volcx. Ende die cardinalen ende prelaten, met ander stadiger visenteringen eerden sij den genen die voer waer heilich was. Mer dat wonderlijc te horen is: als sij dus XVII daghen lanc geen spise ontfaen en mochte, soe worde sij vanden Heere met soe grooter stercheit begavet, dat sij alle die geene die tot haer quamen stercte inden dienste Christi. Want doe die goede broeder Reynaldus haer, in soe grooter siecten leggende, vermaende

tot lijdsamheit, soe antwoerde sij hem met vriër stemmen blijdelijc:

- "Nae dien dat ic - overmits den knecht Gods Franciscum - bekende die graci Ons Heeren Jhesu Christi, soe en was mi geen lijde of pijn moelijc, geen penitencie swaer, gheen siecte hert."

Als dan die Heere meer nakende was ende bi nae voerder doore stont, doen begeerde sij geestelijcke broederen bij haer te hebben, die haer die passiën Ons Heeren ende godlijcke woerden voerspraken. Onder welcken soe was daer een broeder, hiete Juniperus, een groot predicaer des altijt plach te spreken vierighe woerden vanden Heer. Desen vraechden sij met nyewer vrolijcheit of hij yet nyewes en hadde inder tegenwoerdicheit vanden Heere, welc broeder op dede sijn vierighe herte ende sprac met sijn mont vlamighe woerden daer die maghet Christi groote solaes of

ontfinc.

¶ Ten lesten soe keerde die maghet haer totten screyenden dochteren ende prijsde hem die armoede ende beval hem dat sij Gode altijd dancken souden van sijn gaven. Sij benedide die devote bruederen ende susteren ende alle joncfrouwen inden armen cloesteren beyde tegenwoerdich of toecomende verwerf. Sij melde graciën der benedictie des Heeren. Och, wie soude die ander navolgende dingen uut spreken moghen sonder screyen?

Bi haer soe stonden twee devote broeders van Sinte Franciscus gesellen, van welcke die een was gheheten Angelus ende troeste met screyen den susteren. Die ander hiet Leo. Die custe dat bedde der stervender maghet. Die gelaten dochteren bescreyden den doot harer milde moeder ende dien sij niet meer sien en souden, bescreyden sij doen sij sterf. Die susteren bedroefden hem zeere dat al haer troest met haer wech ginc ende dat sij in dat dal der tranen niet mee getroest en souden worden van haer meestersse. Nauwe en

scoerden sij niet haer lichaem, en hadde die scaemte gedaen. Ende dat verwecte in hem scerpe droefheit, dat sij van buten niet genoch screyen en mochten - die statuten des cloesters gheboden hem te swighen - die cracht der droefheit uut persende dat suchten dat aenschijn wort gheven van tranen, die druust des vol screyenden herten uut brocht noch nyewe tranen.

¶ Dese maghet in haer selven gaende, soe sprac sij int heymelijc harer zielen toe:
 - "Gaet," seyde sij, "vrilijc van hem, want ghij hebt eenen goeden leider des wechs."
 - "Gaet," sprac sij, "want Die dij gemaect heeft, sij gheheilicht, ende u altijd bewarende als een moeder haer eenich kint, heeft Hij u altijd utermaten zeere gemint. Heere, gebenedijt soe moet Ghij sijn die mi ghescapen hebt ende ic segge U gracie ende danckaerheit Die mi hier toe ghebroecht hebt, mijn Heere, mijn God. Amen."

¶ Hoe Onse Heere Jhesus Christus ende Sijn lieve moeder Maria quam om haer ziel te halene. Dat XLVIII capittel

Ende als dit sij ghesproken hadde, soe vraechde haer een suster wien sij dus sprac.
Sij antwoerde:

- "Ic spreke tot mijnre ghebenedider zielen welc dat gloriose choer der overster borgheren haren uitganc wachten ende oec die gloriose leitsman en stont niet verre van mi."

Ende sij keerde haer tot een vanden susteren ende seyde:

- "Och dochter, en siet ghij mede den Coninc der gloriën, Dien ic sie?"

Ende met dier suster wrocht die hant Gods ende sach met lichamelijcke oghen geestelijcke dinghen, want sij met bedructen ogen haer keerde totter dooren des huys. Ende siet, daer quam in gegaen een scare van suverlike maechden in witten cleederen, welc alle droegen op haer hoefden gulden croonen. Ende onder hem soe ginc een die veel schoenre was dan die ander, wies croen van boven gescapen was als een gheveynsterde wieroecs vat, daer soe

grooten clærheit van scheen dattet den nacht omkeerde binnen den huysen inde licht des daechs. Ende sij ginc totten bedden daer die bruyt haers lieven kints op lach ende neychden haer soe minlijc op haer ende namse zeer suetelijc inden armen ende gaf haer een vriendelijck cussen. Die maechden brochten haer een mantel van wonderlijcker scoenheit ende sij dienden haer alle bij sonder ende bedecten daer dat heilich lichaem van Sinte Clara mede ende cierden die slaepcamer met wonderlijcker scoenheit.

¶ Des anderen dachs nae Sinte-Laureijns, soe ginc uut die alre heilichste ziele, gecroent metten ewighen loen ende nader verstoringhe des tempels haers lichaem voer die geest salichlijc ten hemel.

¶ Gebenedijt sij desen uutganc van dat dal der tranen ende der onsalicheit, die Claren een inganc is geworden ten leven. Nu voer

die cleyn sober spise verblijt sij haer inder tafelen der borgeren. Nu voer sij voer die snoetheit der asschen is sij verciert inden hemel metter gloriën der heilighen.

¶ Hoe dat tot haer uytvaert dat hoof van Roomen quam met veel volcs. Ende die paus woude dat officium vanden maechden ghesonghen hebbe. Dat XLIX capittel

Dat gheruft vander doot deser maghet bract rechtevoert uut ende beroerde alle dat volc met grooten verwonderen. Ende daer quamen die mannen ende vrouwen totten cloester ende soe groote scare van volc, dattet scheen dat die stadt ledich ghebleven waer. Ende sij riepense al heilich te wesen ende ghemint. Ende onder die woerden des loves screijden haerer sommich. Die heerlijkheit metter scaren der ridderen quam daer toe loepen met veel ghewapender menschen ende waecten dien avont ende den ghehelen nacht op dat van dien costelijcken scat die daer inden velde lach geen scade en soude ghescien.

Des andere daechs

wort dat ganse hof van Romen beroert. Die paus metten cardinalen quam totten cloester ende haeste hem met alle den volc tot Sinte-Damiaens ende die tijt naecte datmen misse soude singhen. Ende doen die broeders begonsten te singhen ende dat officiën vanden dooden, rechtevoert gheboet die paus datment officium vanden maechden soude singhen ende niet van den dooden, als dat hij se eer scheen te canoniseren dan dat lichaem begraven soude worden. Die bisscop van Ostiënsiën, die een hoech edel man was, seyde datmen daer soe seer niet mede souden haesten. Aldus soe sancmen eerst dat officium vanden dooden.

Daer nae ghinghen te samen sitten die paus, die cardinalen ende die prelaten. Ende die bisscop van Ostiënsen began een materie te spreken van die ydelheit der ydelheit. Hi prijsde die versmaetster der ydelheit met een edel sermoen. Ende siet, rechtevoert soe ginghen die pries\teren

ende cardinalen om dat bedde staen devotelijcken ende vervulden eerwaerdelijc dat officium dat sij begonnen hadden.

¶ Ten lesten, want sijs niet seker en oerdelden te weten dat die costelijcke scat soe verre geleit soude worden vanden borgeren, soe brochten sij dat heilige lichaem overmits raet der wiser mannen met love ende met sanghe ende met trompetten ende grooter jubilaciën tot SinteJorijskercke eerwaerdelijc. Want dit was die stede daer die heilighe vader Franciscus ten eersten begraven was, op dat hij noch levende haer den wech des levens geleert had, dat hij haer noch, doe sij gestorven was, met een wonderlijc voerbetekenisse bereyden soude die stede daer sij begraven soude worden.

¶ Ende ghesciede een groote toe loep van volc die met luyden stemmen riepen ende seyden:

- "Waerlijcken, sij es heilich glorioes ende regneert metten engelen inden hemel, die vanden menschen dus grootelijc geëert wort

inder eerden. Bidt voer ons Christum Heere, o voerganster der armer joncfrouwen, die veel ontallijcke menschen tot penitenciën ghebroecht hebste ende totten ewighe leven."

¶ Binnen corten dagen daer na, doen worde Agnes gheroepen totter brulofte des Ombevleeten Lams inden ewighen leven ende is haer suster ghevolcht totter eewigher bliscap.

¶ Daer beyde dochteren van Syon ende vander natueren ende vander graciën ende vanden rijc nu jubileeren in Gode sonder eynde ende waerlijcken, soe ontfinc Agnes die vertroestinghe die Clara haer suster geloeft hadde dat sise ontfaen soude. Want als sij haer suster na gevolcht hadde vander werelt totten Crucen, alsoe als Clara blincte met teykenen ende mirakelen, alsoe volchde Agnes haer na van deser verganckelijcken lichte tot Gode ende beval haer ziel inden handen haers brudegoems Jhesu Christi. Ende tot Assise, van daer sij geboren was, wort sij eerlijcken begraven.

¶ Van haer mirakelen int gemeyn ende van die sonderlinghe wedermakinge der orden. Dat L capittel

Die Heer die sprect inde ewangelio:

- "Teikent de genen die geloven, want wonderlijcke dingen sellen hem volgen."

Dit machmen merckelijc in Clara mercken. Nochtans als die Heere seit, soe en maken die mirakelen den mensche niet heiligher dan hij es.

¶ Ende Hij seit oec:

- "En wilt u niet verblijden, want die geesten u onderworpen worden, mer verblijt u dat u namen gescreven sijn inden hemel."

Mer dat sijn die warachtighe teykenen der heilighen ende die eerwaerdighe ghetuychnissen der mirakelen die daer staen inder heilicheit der seden ende volmaechtheit der wercken. Want Johannes Baptista, die die heilichste was van vrouwen gheboren, nochtan soe en dede hij geen mirakelen noch teykenen ende daer om en sijn sij te heiligher niet die veel mirakelen doen der heilicheit. Daer om waest ghenoech der heiligher maget Clara tot een getuych der heilicheit haer volmaecte leven.

¶ Mer om die lauheit der menschen te verwackeren

ende om die devociën des volcx te vermeerderen, soe sijn veel tekenen van haer gesciet.

¶ Hier om wort Clara, doen sij noch leefde, inder oerden verclaert in groten verdiensten ende nu wort sij inder ewigher claerheit ghenomen ende wonderlijcken verclaert over alle die warelt metten lichte der mirakelen. Want die claerheit ende gesworen waerheit dwinghet nu veel daer af te scriven ende te vergaderen. Ende die menichfuldicheit dwinget mi veel achter te laten.

Waert dattet niet meer en waer dan huden des daechs die tijt uut wijst van eenre goedertieren moer, ende heiligher vrouwen Clara, ende haer menichfuldighe telghel der heiligher maechden over alle die warelt, ende in menigherande conventen ende heilighe steden daermen dach ende nacht den Heere behoerlijc lof singhet. In welcken al esset dat in sommighen - overmits outheit der tijden - ofghehaelt wort die eerste moederlijcke vermaninghen der disciplinen, soe dat in sommige herten - overmits des duvels ingeven - lauheit in gewassen is, nochtans soe en woude die godlijcke

goedertierenheit niet ghehenghen dat die brant alsulcker eerster hitten al heel uut gedaen soude worden. Want die Heere hevet die twee nyewe lichten inder warelt gemaect als die sonne ende die maen. Dat sijn die heilighe Bernardinus ende die salighe maget Coleta, overmits welcker sorchvoldiger voersienicheit wijt ende breet die cloesteren vermaect sijn ende oec van nyeus gefondeert. Van wes wonderlijcke dinghen die menichfuldich sijn, sal ic een luttel scriven die doer Claram ghesciet sijn met corten sermoen.

[Exempel]

Exempel

Daer was op een tijt een kint van Parusiën gheboren ende hiete Jacobin ende was zeer siec ende oec vanden duvel beseten. Want somtijt werp hij hem selven int vier, somtijts opter eerden, ende oec soe beet hij somtijt inden steenen dat hem die tanden bloeden ende scoerden bi na; ende quetste zeere sijn hoof ende maecte sijn lichaem al bloedich ende die tonghe uut den mont hanghende. Ende

somtijt soe vonden hij sijn lichaem soe cort van pijnen, dat hij sijn beenen op sijn scouderen leyden. Twee werf des daechs soe quelde hem dese verwoetheit. Men sochte raet van gheleerden medecijn meesters ende hulp. Mer daer en wort nyemant ghevonden die hier tegens raet wist te doen. Sijn vader Gwidolitus - doen hij onder den menschen geen hulp en conste vinden van dit grote ongeval sijns kints - soe keerde hij hem totten verdienten der heiligher maghet Clara ende sprac aldus:

- "O, heilige Clara, eerweerdige maghet der warelt, ic offer u mijn arme allendighe kint, ende ic bidde u met alder devociën ende ynnicheit om sijn gesontheit ende verlossinge."

Hij haeste hem met grooten betrouwen metten kinde ende brochten opt graf Sinte Claren, ende te hant dat hij badt, dat vercreech hij ende dat kint worde ghesont ende worde verlost ende en ghevoelde niet meer sulcke quelnissen vanden duvel.

Noch een exempel

Alexanderina uuten bisdom van Parusiën gheboren, die was gequelt vanden boesen, scaleke geest. Ende die duvel hadse alsoe in sijnre gheweldicheit, dat hijse somtijt dede vlieghen boven op een clippe die biden water lach als een vogel, ende plach somtijt - soe een telgerkijn vanden bomen viel - int water te swemmen. Ende dit gheschiede overmits verdienen harer sonden. Ende als sij dus van groote pijn haer lichter zijde bij na verloren hadde ende haer hant lam was, ende sij sochte raets vanden meesters der medecijnen ende sij en vant geen bate. Ten lesten quam sij tot dat graf van Sinte Clara met berouwe van haer sonden. Ende badt - overmits haer heilighe verdienen - om ghesontheit van haer drie quellenissen. Ende ter stont worde sij verloest: die hant crech sijn macht weder, haer sijde woert gesont, ende vanden viant worde sij verlost.

Exempel

Een ander vrouwe was oec inder selver stadt zeere gequelt vanden duvel, die oec doer verdienen van Sinte Claren wert verlost

vanden viant.

Exempel

Het was op een tijt een kint uut Vranckerijc, dat dat hoof van Roomen plach te volghen, die verwoede siecten zeer quelden, dat hij sijn spraec verloes ende oec sijn lichaem mesmaect worde ende onrustelijc maecte, dattet nyemant houden en mochte mer ontbrac altijt. Ten laesten wort hij ghebonden van veel luden met craft ende wort soe onwillichlijc ghebrocht tot dat graf Sinte Claren. Ende terstont - overmits dat gelove der geenre die hem hilden - soe worde hij verlost ghehelijcken.

Exempel

Daer waren op een tijt luyden van Pijsa geboren ende reysden te sceep tot Sardijnen. Ende inder nacht soe quam daer een vervaerlijc onweer op ende een grote storm, dat sij bi na verdroncken waren, soe dat - overmits dat smiten van den water - dien boijm vant scep brac ende dat water quam daer in loepen. Ende in dese groote last soe tracteerden sij allen van haren doot. Ende sij riepen met screyende stemmen hulp van veel heiligen aen, mer sij en vercreghen

niet. Ten laesten - overmits ingeven van Gode - dochten sij om die nyewe santinne Clara ende riepen met groter begheerten haer hulp aen. Ende loefden haer, waert dat sake dat sij gesont mochten comen te lande, sij souden haer innichlijc versoeken in harer kercken, bloets hoefs, naect in haer hemde, den riem aen haren hals ende elck een kerse van een pont in haer hant hebbende. Daer ghesciede een wonderlijc teken. Ende die hulp die sij begheerden, vercreghen sij. Alsoe geringhe als sij dit geloeft hadden, soe openbaerde daer. Drie keersen, met wonderlijcker claeheit bernende, stonden hem bi tot een hulpe. Die een stont voer int scep, die ander stont opt roer ende die derde stont beneden int scep ende stopten dat gat daer dat water doer quam. Ende dat onweder ginc wech ende voerden wint soe quamen sij in haven daer si begeerden. Ende als dat scip ontlast was vanden menschen ende van haer comenscap

, soe ghinghen die keersen wech ende dat scip versanc inden gront als een steen. Ende dat volc ghinc te hant ende betaelden blijdelijc haer geloefden die sij geloefden hadden.

Exempel

Daer was op een tijt een die hiet Valencius van Spoleten gheboren. Dese was seer ghequelt vander siekten die heet dat vallende evel, soe dat hij tot veel tijden des daechs dicwil neder viel in deser quellenisse. Ende sijn beenen waren oec gecrompen dat hij niet gaen en mochte. Hij wort gevoert op een ezel tot Sinte Claren graf. Daer lach hij twee daghen lanc ende drie nachten. Ende des derden daechs soe began dat been te craken, ende nyemant en roerde dat. Ende hi wort vluchs van beide die plaghen verlost ende ginc vri van daer.

Exempel

Daer nae was enen die hiete Jacobellus van Spoleten gheboren ende was XII jaer out ende was blind, soe dat hij ginc altijd met eenen leytsman

ende anders niet. Ende op een tijt wort hij alleen ghelaten van sijn leitsman een luttel, ende hij began alleen te gaen, ende viel ter neder ende brac sijnen armen ende viel een grote wonde in sijn hoeft.

Dese mensche als hij op een tijt worde slapende bider brugghen hiete Narijn, soe openbaerde hem in sijnen droem een suverlijcke vrouwe. Ende sprac tot hem:

- "Jacobelle, waerom en quaemste niet tot mi te Assise op dat ghij verlosset mocht worden?"

Doe hij ontwaect worde des smorghens, vertelde hij twee ander blinde die hi bi hem hadde, wat hij ghehoert hadde, met bevende herten ende stemme. Ende die ander spraken tot hem:

- "Wi hebben wel ghehoert dat cortelinghe een heilighe vrouwe te Assise gestorven is, tot wies graf die Almachtighe Heere ontellighe veel mirakelen laet ghescieden, in haren eeren."

Doen Jacobellus dit hoerde, soe en was hij niet traech, mer haestelijc spoede hij hem derwert ende was gheherbercht des nachts bi Spoleten. Ende daer wort hem

noch dat selver visioen vertoent. Hij quam tot Assise haestelijc, overmits verlanghen des ghesiechts. Ende hij vant daer soe veel volcx daer ghecomen was om hulp ende troest vander heiligher maghet, soe dat hij daer inder kercken niet comen en moecht. Soe worde hij zeere droevich ende leyde sijn hoeft op een steen, ende van vermoetheit began hij daer buten te slapen. Ende derdewerf soe quam die stemme tot hem:

- "Jacobelle, die Heere soude u wel doen, waert saec dat ghij in mocht comen."

Doen hij ontwaect worde, soe badt hij met screyende oghen den volc ende roepende dubbelde hij sijn begheerte dat sij hem om die minne Gods inne wouden laten gaen. Ende dat wort hem ghegunt ende hij werp sijn scoen van sijn voet ende toech sijn clederen uut ende nam sijn riem om sijnen hals, ende ginc soe oetmoedelijc totten grave. Ende van vermoetheit des roepens totten volc wort hij een weinich slapende. Sinte Clara sprac tot hem:

- "Toe, staet op, du best verlost."

Ende alle die blintheit wech

ghedaen ende donckerheit der oghen, soe sach hij doer Claram claerlijc dat claer licht. Ende hij glorificeerde Gode ende loefde van soe grooten wonderlijcheit des wercks, ende noede alle die ander menschen totten love Gods ende Sinte Clare.

Exempel

Te Perusiën was een ende hiete Jan Martens soen. Dese toech eens uut met sijn borghers om te strijden tegens die Fulgiënten. Ende als sij aldus begonnen te vechten ende als die strijt vermeerderde, soe quam daer een swaer val van een steen op sijn hant, soe dat die hant brac. Hij hadde veel gelts gegeven den surgijn meester om genesen te worden, ende hij en const geen hulp crighen, ende oec noch vanden meesters van medicine. Sij seiden oec allegader dat die hant lam most bliven ende onmachtich tot allen wercken. Hij was zeer droevich hier om ende hij en mochte die seericheit niet verdraghen. Ende bat dicke den

meesters dat sij die hant of souden houden. Ten laetsten soe hoerde hij segghen van die wonderlijcke mirakelen die Onse Heere gheweerdichde te doen doer die verdienten Sinte Claren. Hij loefde daer een loeffenis, dat hi soude gaen tot dat graf der heiligher maget ende offeren haer een wassen hant. Ende hij dede alsoe ende quam daer ende rustende een weynich op dat graf. Ende eer hij uuter kerken ginc, soe was hij gesont ende machtich in der hant.

Exempel

Daer was een ende hiete Petrolus vanden borch Vitranië. Dese was bi nae al heel verteert van grooter siecten ende was al droech gheworden overmits daghelijcx quellinghe. Van wies groote cracht soe was hij zere ghecrompen inden lenden ende crom geworden ende ginc metten hoofde bocken ter eerden, dat hij nauwe met een stoc voert conste comen. Die vader sochte veel raets der meesteren van medecijnen, mer het

was alte vergeefs. Ende sonderlinc soe sochte hij die meesters die die const hadden om ghebroken benen te meesteren. Hij was bereyt al sijn goet uut te geven om ghesontheit te crighen van sijn kint. Die meesters antwoerden allegader, datter geen const toe en waer om die siecte te ghenesen. Doen keerde hij hem tot Sinte Claren daer hij veel wonderlijcker dinghen af hadde horen segghen die God doer haer wrochte. Ende hij brochte sijn kint met groter innicheit tot dat graf daer dese heilighe maghet begraven was. Aldus knyelende een wijle tijts voere dese heilighe reliquiën, soe vercreech die jongelinc volmaecte ghesontheit, ende stont op blijdelijc ende ginc recht op sijn lijf. Ende hij dancte Gode ende noede dat volc totten love der heiliger maghet Clara.

Exempel

Daer was een kint van tien jaren van Sinte Quiritus dorp gheboren onder dat bisdom van Assisen, ende was crepel uut sijnre moeder lichaem. Ende hij hadde seer crancke scheenen

soe dat die voeten overdweers uut smeten als hij voert ghinc ende met grooter pijnen ginc hij. Ende als hij voert ghinc ende als hij viel, en mochte hij bij hem selven niet op staen. Ende sijn moeder badt Sinte Franciscum dicwil menichwerf gebeden dat hij om ghesontheit haers kints den Heere soude bidden, mer sij en vernam geen baet haers kints. Mer doen sij hoerden van Sinte Claren dat sij blincte met veel nyewer mirakelen, soe brocht sij haer kint op Sinte Claren graf. Ende na luttel daghen soe gaven die beenen een gheluyt ende die leden der scheenen worden tot haer natuerlijke rechtheit ende stercheit ghebrocht. Ende dat Sinte Franciscus met veel gebeden niet vercrighen en mocht, dat verleende die godlijke cracht doer die verdienten Sinte Clara.

Exempel

Jacop van Vrankrijck ende een borgher van Egubinen hadde een kint van vijf jaren die overmits crancheit inden beenen niet gaen en conste. Ende hij bescrey\de

daghelijcx bitterlijc sijn kint, want het sat altijd neder inder asschen. Ende tot somtijden soe woude hem op rechten aender bancken, mer ten mocht niet. Ende dien die natuer die begeerlijcheit des gaens ghegeven hadde, mer God en had hem die cracht niet gegeven. Die ouders vanden kinde loefden Sinte Claren, waert saec dat overmits haer heilighe verdienten sijn ghesontheit mochte vercrighen, sij wouden dit kint Sinte Claren offeren ende geven. Soe gheringhe als sij dese loffenis gedaen hadden, soe maecte dese heilighe maghet Clara haren mensche gesont ende verleende hem stercheit inden leden te wanden. Ende die ouders quamen haestelijc tot dat graf der heiligher maget met haer eyghen soen ende offerden hem blidelijc Gode ende offerden Sinte Claren.

Exempel

Het was een wijf vanden borch Mananij geboren ende hiete Plenaria.

Ende hadde eenen langhen tijt gheleden die krimpinghe harer leden met groter pijnen, soe dat sij niet gaen en conde dan met een stoc. Nochtans en mocht sij - overmits haer hulp des stoecks - haer cromme lichaem niet op rechten, mer al strompelende soe ghinghen die voeten ende die stoc. Op een vridach soe dedese haer bringhen op dat graf des heilighen maechts Clara. Ende devotelijcke haer gebet daer storttende soe vercreegh sij haestelijc daer sij trouwelijc om bat. Des saterdaechs daer nae - als sij volle ghesontheit vercreghen hadde - soe ghinc sij op haer voeten thuys, sonder stoc, die te voren daer ghebrocht was van anderen luden.

Exempel

Daer was een maget gheboren van Parusiën. Dese hadde een grote swellinghe aenden hals ende was een aposteem ende hiet strophula inden gemeen sprac. Welc aposteem sij

langhe tijt met grooter pijnen droech ende daer waren aen XX clieren, soe dat den hals der maghet groover wort dan haer hoet. Ende die moeder brocht dicwil haer dochter tot dat graf der heiligher maghet Clara ende badt haer oetmoedelijc om hulp ende troest van harer dochter. Ende als dese dochter op eenre nacht lach voer dit heilighe graf Clara, soe began haer dat sweet uut te breken ende die clieren begonsten saecht te worden ende van haer stede te gaen sitten. Ende corts daer nae - overmits verdienten Sinte Claren - soe ginc dat groot zwel metten anderen siecten, als datmen geen litteken daer of sien en mochte.

Exempel

Een vanden susteren, Adriane heetende, die droech dit selver quaet van quellinge aen haren hals, doen Clara noch levende was. Het was seer te verwonderen dat onder die vierighe lampen soe couden ziel mocht sculen ende onder die vroede, wijse maechden soe sotten persoen mochte wesen. Op eenere nacht soe bant

dese suster haer keel soe vast toe - bi nae totten worghen toe - ende woude die clont vanden geswel ter keelen uut douwen, ende woude met haer selve boven gaen die godlijcke wille. Te hant bekende dit die heilighe maghet Clara inden geest ende sprac tot een vanden susteren:

- "Gaet gheringhe beneden int huys ende brinct die sieke suster Adriane een heet ey om dat te supen. Ende brinct se met u tot mi."

Ende dese haeste haer om dat gebot der moeder te voldoen. Ende sij vant dese suster sitten ende en mocht niet spreken overmits haer eyghen hantwerc ende oec bi na verworghet was. Ende die suster hiefse op als sij best mochte ende presenteerde dese der moeder. Ende die dienstmaecht Gods Clara sprac haer toe, seggende:

- "O arme creatuere, beliet den Heere u ghedachten die ic wel bekint heb, ende siet dat ghij bij u selven genesen woutste, dat sal die Heer Jhesus ghenesen. Mer van die ander siecten sult ghij niet op staen,

die ghij oec hebt, hier om soe bekeert u leven in een beter."

Tot welken woerden wort sij zeer becommert van binnen ende began weder te spreken, ende sij beterde merckelijc haer leven. Ende een corte tijt daer na wort sij ghenessen van die swellinghe, mer van die ander siecte sterf sij ende voer totten Heere.

Exempel

Die wrede wreeheit der gripender wolven plach den menschen zeer te quellen, ende dicwil vallende menschen soe plaghen sij hem te voeden met menschen. Soe was op een tijt een vrouwe ende hiet Bona ende was geboren vanden berch Galem onder dat bisdom van Assise, ende hadde twee sonen, ende die een wort ghegrepen vanden wolve. Ende als sij dus droevich was ende screyde om de eenen soen, soe liep sij uut ende sorchde voer die ander ende bij nae soe was die wolf hem nakende. Ende als sij dus soe liep nae dat laeste, soe nam die wolf dat eerste kint achter inden necke ende liep daer mede enwech. Die luden

die inden velde ende inden wijngaert wrochten - horende dat roepen, kermen ende schreyen vanden kinde - riepen sij totter moeder vanden kinde:

- "Siet, oft ghij u kint noch hebt, want wij hebben te hant ghehoert onghewoenlijcke hulen ende screyen."

Doen die moeder vernam dat haer kint was die vande wolf ghenomen, soe riep sij met luyder stemmen inden hemel. Ende met huylen vervullende die locht, soe riep sij aen die heilighe maghet Clara, seggende:

- "O heilighe ende gloriose Clara, geeft my arme mensche mijn kint weder ende mi onsalighe bedruete moeder mijn soen. Ende eest dat saec dat ghij niet en doet, soe sal ic mi selven verdrencken inden water."

Die ghebueren liepen nae den wolf ende sij vonden dat kint inden bosch van den wolf laten leggen, ende vonden een hont biden kinde die sijn wonden leckede. Want die eerste beet had die wolf geset inden necke des kindes, op dat hij te sekere souden draghen, soe greep hijt inden neck,

daer na inden lenden met sijn kinnebacken, ende tot dier twee steden groote littekene gemaect. Ende dese vrouwen met haer ghebueren ginc totter hulpster Claram ende toende haer dat kint, dat soe jammerlijc mesmaect was, ende het woerde ghesont. Ende sij loefden ende dancten Gode ende Sinte Clare ende ghinghen weder thuys.

Exempel

Daer was een maghet gheboren vanden berch Cananij ende sat bi scoonen daghe inden velde. Siet daer quam een wolf, een verslinder der menschen, ende quam daer om een roef te halen. Als dese maecht dit sach, meende sij dat een hont gheweest hadde ende en was daer af niet vervaert. Ende als dese maghet haer haer ontwant ende siende den wolf aen, soe quam die wolf ende greep haer hoot al heel in sijn kinnebacken ende liepen soe met sinnen roef inden bosch. Een vrouwe daer bij wesende sach dit aen ende riep met luyder stemmen. Ende denckende om die heilighe verdienten Sinte

Claren, seide sij:

- "O heilighe maghet, ic bevele u dese maghet in deser uren."

Een groet wonder gesciede daer, want Clara die onderliep den wolf, die dese maghet in sijnen tanden droech, ende quam hem teghen, segghende:

- "O ghij, wrede bloedighe beesten! Sult ghi langer draghen dien gene die mi bevolen is te bewaren?"

Overmits welcke gheruchte soe liet hij saechtelyc dese maghet neder vallen, sonder quetsen, ende ghinc wech als een mordenaer die beruspet wort van sijn mesdaet.

Doen die alre saechtmoedichste prince Alexander de Vierde sat inden stoel van Sinte Peeter welcke een vrient was alre heilicheit ende een bescermer der gheestelijcker menschen, ende een vaste columme der heilicher gheestelijcheit. Alsoe dat gheruft deser wonderlijcker dinghen vander heiligher maghet Clara ende van daech tot daghe

breder ende meerre wort, soe wachte die met grooter begheerten na die canonisaciën der heiligher maget Clara.

¶ Te laesten dese voersejde paus - overmits die woerde deser grooter teykenen verweect - soe began hij eenen rijpen raet te houden metten cardinalen van deser materiën. Daer worden toeghecoren besceyden ende discrete ende heilige personen om dese mirakelen te onder soeken ende die grootheit haers levens. Soe wort dan Clara ghevonden die alre claersten in haer leven, inder oefeninghe alder doechden. Sij wort oec ghevonden nae haer doot te verwonderen met warachtighen ende wonderlijcken gheproefden mirakelen. Ende eenen dach wort daer ghesciect, dat die cardinalen metten paus ende die eertsche bisscoppen ende bisscoppen soudē vergaren. Ende oec die clercken - geestelijc ende waerlijc - ende die menichte van wijsen ende machtighen mannen soudē daer bi wesen. Doe die paus die salighe wercken

der heiligher maghet Clara voer hem allen openbaerde, soe consenteerden sijt allegader met bereider oetmoedicheit ende gunsten. Ende seiden dat Clara weerdich was verclaert te worden opter eerden, die God verclaert hadde inden oversten hemel. Mer doen de dach was aenstaende dat sij varen soude totten Heere, twee jaren na haer sterfdach, soe dede dese goede paus Alexander voer alle die prelaten ende claergiën die daer vergadert waren, een scoen sermoen, ende deden haer eerweerdelijc met grooter reverenciën scriven in die calengier onder dat ghetal der heilighen. Want hem dese gracie van Gode nae gehouden was ende hij gheboet haer hoechlijc te vieren over alle kerstenheit.

¶ Ende dit es ghesciet bi Anagina in die groote kercke int jaer Ons Heeren MII ende LV, int eerste jaer des heilighen paus Alexander,

totten loven ende eere Ons Heeren Jhesum Christe, Die metten Vader ende den Heilighen Geest. Ende oec totter gloriën ende eeren der heiligher maghet Clara ende totter stichticheit des volcx, ende tot een stercheit ende een solaes ende voertganc allen susteren deser orden.

Van welcken ic, onwaerdighe ende ongheleerde, scriven begheer, dat sij trouwelijk voer mi bidden wille den Heere, Die ons allen van sonden bewaren wil, ende dat Hij Hem weerdighen wil ons na dit leven met Sinte Claren te ontfanghen in Sijn eewighe tabernaculen. Amen.